

การบรรยายของ ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ เรื่อง “โลกเปลี่ยน ไทยปรับ อุดมศึกษาไทยป่วน”

ในการสัมมนากรรมการสภามหาวิทยาลัยและผู้บริหารมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

หัวข้อ “CMU for Change”

เมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๗

ณ ปานวิมานเชียงใหม่ สปารีสอร์ท อ.แมริม จ.เชียงใหม่

โจทย์ที่ได้รับมาเป็นโจทย์ที่เกี่ยวกับโลก ประเทศไทย และการศึกษา ซึ่งเป็นเรื่องยาก การบรรยายคงจบลงด้วย Interdisciplinary ดังที่ท่านนายกสภามหาวิทยาลัยได้กล่าวไว้ตอนต้นแล้ว เรื่องที่จะมาคุยในวันนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการขับเคลื่อนไปสู่การศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ เพื่อขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยไปสู่ระดับสากลได้อย่างไร ซึ่งมีประเด็นในระดับกระบวนทัศน์ (Paradigm) ลงมาสู่หลักการและระดับปฏิบัติด้วย (Principles & Practices)ซึ่งจะสานต่อจากที่ท่านนายกสภามหาวิทยาลัยได้กล่าวไว้แล้ว

แผนภูมิที่ ๑

ถ้าย้อนหลังไปในสมัยรัตนโกสินทร์อย่างน้อยประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนผ่านใน ๔ มิติด้วยกัน ซึ่งได้ก้าวข้ามการเปลี่ยนแปลงไปพอสมควร ดังนั้นจึงไม่ต้องไปตกใจกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ซึ่งเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่อีกครั้งหนึ่ง ในมิติของอารยธรรม ได้มีการพยายามฟื้นฟูอารยธรรมของอยุธยาขึ้นมาในสมัยรัชกาลที่ ๑ และรัชกาลที่ ๒ และในที่สุดก็รับเอาอารยธรรมของตะวันตกเข้ามาในสมัยรัชกาลที่ ๔ และรัชกาลที่ ๕ แต่ ณ วันนี้ สิ่งที่ทำลายประเทศไทย คือ เราจะอยู่ในอารยธรรมโลกนี้ได้อย่างไร ซึ่งเป็นอารยธรรมที่มีความหลากหลายแต่ในความหลากหลายได้ซ่อน **Hegemony** ในรูปแบบใหม่ดังที่ท่านนายกสภามหาวิทยาลัยกล่าวไว้

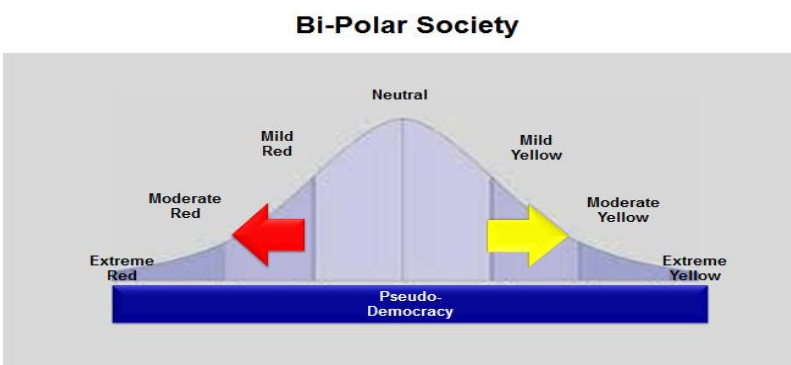
ในส่วนของภัยคุกคาม ประเทศไทยได้เผชิญกับภัยคุกคามจากการล่าอาณานิคมในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเผชิญกับสงครามโลกครั้งที่ ๑ และสงครามโลกครั้งที่ ๒ จนกระทั่งมาสู่สงครามเย็น แต่ ณ วันนี้ไม่ได้เป็นภัยคุกคามตามรูปแบบแล้ว แต่เป็นภัยคุกคามในหลากหลายมิติ ทั้งในเรื่องของเศรษฐกิจ การก่อการร้าย และโรคระบาด เป็นต้น เราจะเตรียมรับมือกับสิ่งนี้ได้อย่างไร และมหาวิทยาลัยจะสามารถตอบโจทย์นี้เพื่อให้ประเทศไทยไปอยู่เคียงข้างประเทศอื่นในอนาคตได้อย่างไรด้วย

ในส่วนที่สามเป็นเรื่องโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม ประเทศไทยเคยอยู่แบบสังคมเกษตร และพัฒนามาสู่สังคมอุตสาหกรรมและพัฒนามาจนถึงจุดหนึ่ง แต่ติดกับดัก Middle Income Trap ไม่สามารถก้าวไปสู่สังคมฐานความรู้ได้ จะก้าวข้ามประเด็นท้าทายนี้ได้อย่างไรบ้าง

อีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ เรื่องของระบอบการปกครอง แต่เดิมอยู่ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เมื่อโลกเปลี่ยนประเทศไทยก็เปลี่ยนตาม แต่เนื่องจากการรับมาขณะที่ยังไม่พร้อมจึงนำมาสู่ประชาธิปไตยเทียม จะทำให้เป็นระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้อย่างไร

แผนภูมิที่ ๒

The Emergence of a Bi-Polar Society

นี่คือปรากฏการณ์ที่เป็นอยู่ในขณะนี้ ไม่น่าเชื่อว่าในระยะเวลาประมาณ ๑ ทศวรรษ เราทำให้สังคมไทยซึ่งเดิมเป็นสังคมเกื้อกูลอยู่ได้อย่างค่อนข้างสอดคล้องกัน กลายเป็นสังคมสองขั้ว มีขั้วสีเหลือง สีแดง และ ณ วันนี้ การแบ่งเป็นสองขั้วยิ่งเข้มข้นมากขึ้นทุกที และทำลายทุนสังคม ทำให้การยึดเหนี่ยว (Bonding) ในกลุ่มเหนียวแน่นมากขึ้น แต่ทำให้การเชื่อมโยง (Bridging) ระหว่างกลุ่มเลวลง และทำให้สถาบันในแนวตั้งซึ่งเป็นผู้กำหนดระเบียบของสังคมถูกทำลายลง นี่คือการประเดิมท้าทายของคณะรัฐศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ และอีกหลายคณะ

แผนภูมิที่ ๓

รากของปัญหา คือ การที่ประเทศไทยไม่มีประชาธิปไตยที่แท้จริง (Pseudo-Democracy) และสะสมมาตลอดเวลาประมาณ ๘๑ ปีที่ผ่านมา มี ๓ เรื่องที่เกี่ยวข้องกัน คือ ความเหลื่อมล้ำ (Inequality) ซึ่งเป็นโดยตัวของมันเอง เป็นความเหลื่อมล้ำในเรื่องของอำนาจ เหลื่อมล้ำในเรื่องของโอกาส และเหลื่อมล้ำในเรื่องของความมั่งคั่ง แต่ที่น่ากลัวที่สุดในขณะนี้ที่กำลังกัดกินสังคมไทย คือ เรื่องการคอร์รัปชัน (Corruption) หรือการฉ้อราษฎร์บังหลวง และที่น่ากลัวกว่านั้น คือการผูกพันเรื่องการคอร์รัปชันเข้ากับเรื่องความเหลื่อมล้ำ โดยมีคนพยายามทำให้ความเหลื่อมล้ำลดลงแต่การคอร์รัปชันเพิ่มขึ้น จนทำให้คนไทยซึ่งเคยอยู่กันอย่างสงบสุขมีความขัดแย้งที่รุนแรง (Hyper-Conflicts) และเกิดสังคมสองขั้ว (Bi-Polar Society) และถ้าปล่อยไปเรื่อย ๆ ก็จะเป็น Negative – Sum Society สังคมที่ดีต้องเป็นสังคม Positive – Sum Society เป็นสังคมที่ทุกคนอยากอยู่ด้วยกันเพื่อรังสรรค์สิ่งที่มีคุณค่าให้กับตนเอง ผู้อื่น และคนรุ่นต่อไป แต่บัดนี้คนไทยทำให้สังคมไทยเปลี่ยนจากสังคม Positive – Sum Society มาเป็น Zero – Sum Society และใกล้เคียงที่จะเป็น Negative – Sum Society เต็มที่แล้ว

แผนภูมิที่ ๔

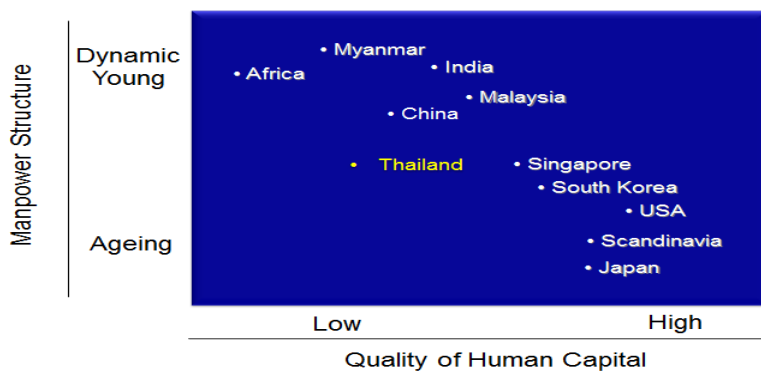
ปัญหาในสังคมไทยเป็นปัญหาที่หมักหมมสะสมมานาน มีปัญหาวิกฤตซ้ำซาก เช่น ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ ปัญหาโรคระบาด ปัญหาธรณีพิบัติ ปัญหาอุทกภัย สิ่งที่ผ่านมาติด ๆ คือ ความสามารถในการแข่งขันของไทยลดน้อยถอยลงไปเรื่อย ๆ เพราะว่าโลกที่จะเปลี่ยนผ่านไปสู่ศตวรรษที่ ๒๑ ต้องการ Investment for the Future ต้องการเปลี่ยน Set of Infrastructure, Set of Institutional Frameworks เปลี่ยนอะไรอีกหลายประการ คนไทยมีเวลาทะเลาะกัน แต่ไม่มีเวลามานั่งคิดถึงเรื่องนี้กัน ดังนั้นขีดความสามารถจะลดลงไปเรื่อย ๆ ณ บัดนี้ มีสิ่งที่ส่งสัญญาณมาบางอย่างแล้ว นั่นคือ การนำเข้าวัสดุอุปกรณ์เริ่มลดลง หมายถึงว่าเศรษฐกิจหดตัวลง

สิ่งที่เกิดขึ้นถ้าแบ่งโลกเป็น ๔ กลุ่ม หลายประเทศ เช่น สิงคโปร์ เกาหลี เป็นประเทศที่เพิ่งแจ้งเกิดเป็น Forefront State หลายประเทศก็ทำหายที่จะตีตื้นขึ้นมาเป็น Far Behind แต่สำหรับประเทศไทยซึ่งเคยพยายามเป็น NICS หรือ NACS แต่ขณะนี้เราเป็น Falling State แต่ถ้าเสียดูชาตัวเองมากกว่านี้ก็จะเป็น Failed State ในอนาคต ซึ่งโดยความเป็นอาจารย์คงยอมให้สิ่งนี้เกิดขึ้นกับประเทศไทยไม่ได้ สิ่งที่อยู่ภายใต้ภูเขาน้ำแข็งเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงทุกคนเรียกหามัน แต่คนไทยกลับมาทำลายสิ่งเหล่านี้ แต่ทุนที่จะต้องสร้างขึ้นใหม่ก็ไม่ได้สร้าง ดังที่ได้เรียนไว้ว่า

ประเทศไทยมีทุนสังคมที่อ่อนแอ ทุนมนุษย์ที่อ่อนด้อย ทุนธรรมชาติที่เสื่อมโทรม และทุนจริยธรรม ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมากและเสื่อมทรามลงอย่างเห็นได้ชัด

แผนภูมิที่ ๕

Long-term Competitiveness of the Nation

ถ้าพิจารณาด้านความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว ประเด็นสำคัญคือ คุณภาพคน ถ้าคุณภาพคนของไทยดี ต่อให้ไม่มีทุนอื่น ทุนอื่นจะตามมาเองเช่นประเทศสิงคโปร์ แต่ ณ วันนี้ ประเทศไทยจะเผชิญปัญหา ๒ ด้าน ด้านหนึ่ง คือ คุณภาพคนที่มีการลงทุนน้อยจนเกินไปและลงทุนผิดทิศทาง และอีกด้านหนึ่งจะเผชิญปัญหาโครงสร้างทางสังคมที่จะเป็นสังคมที่มีผู้สูงอายุเป็นจำนวนมาก(Ageing Society) ซึ่งถ้าเป็นสังคมที่มีคนที่มีคุณภาพถึงแม้จะเป็นสังคมผู้สูงอายุก็สามารถหาทางแก้ไขปัญหาก็ได้

แผนภูมิที่ ๖

The Wealth of Nations Redefined

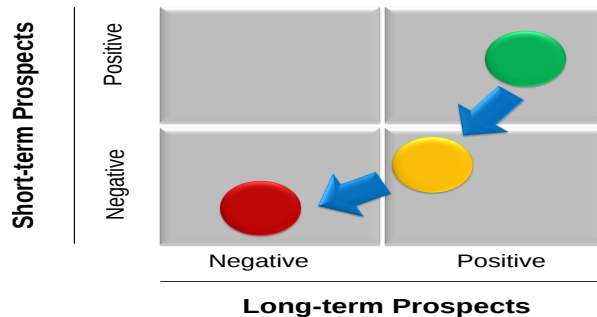

จากการศึกษาเพื่อหาว่าอะไรคือ ความมั่งคั่งอย่างแท้จริงของชาติ แม้ว่าสังคมศตวรรษที่ ๒๑ จะมีความซับซ้อนมากเพียงใดก็ตาม จะต้องทำให้ประเทศไทย เป็นสังคมที่มีความหวัง (Hope) มีความสุข(Happiness) และมีความสมานฉันท์ (Harmony) ทั้งสามประการนี้ก็เพียงพอที่จะเป็นความมั่งคั่งของประเทศไทย แต่การจะเป็นอย่างนี้ได้ต้องถอยกลับไปสร้างคนที่มีความรู้ (Head) มีความสามารถ(Hand) มีสุขภาพกายและใจที่ดี (Health) และมีหัวใจ (Heart) สิ่งนี้จะเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญที่สุดที่จะให้ประเทศไปถึงจุดนั้นได้ และสองประการนี้จะ

เสริมกันเอง คือ ถ้าประเทศเป็นอย่างไรคนก็เป็นอย่างนั้น หรือถ้าคนเป็นอย่างไรประเทศก็เป็นอย่างนั้น นี่คือจุดเริ่มต้นของ Education Agenda ของประเทศและเป็นจุดเชื่อมโยงกับความมั่งคั่งของประเทศ(Wealth of the Nation) และในการบรรยายจะเชื่อมโยงมาสู่แนวทางนี้

แผนภูมิที่ ๗

Thailand: A Nation in Decline

ประเทศไทยกำลังอยู่ในสถานะถดถอย (in decline) ไม่ว่าจะพิจารณาในระยะสั้นหรือระยะยาว และถ้าผู้บริหารและนักวิชาการในมหาวิทยาลัยไม่สามารถช่วยได้ก็ไม่ทราบว่าจะหาใครมาช่วยได้ และในวันนี้จะขอพูดในเรื่องนี้คือ

ส่วนที่ ๑ Tuli Kupferburg กวีชาวอเมริกันกล่าวไว้ว่า "When Patterns are Broken, New Worlds Emerge" เมื่อปฏิสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงไปโลกใหม่ก็จะเกิดขึ้น และเราจะอยู่โดยสามารถสร้างความมั่งคั่งในโลกใหม่อย่างไรบ้าง และพลังขับเคลื่อนในโลกใหม่อยู่ที่ระดับปัจเจกบุคคล เพราะฉะนั้นมหาวิทยาลัยจึงยิ่งมีความสำคัญที่จะทำให้คนไทยเป็น amplify individual เป็น empower individual ให้ได้ เพื่อช่วยกันขับเคลื่อนประเทศไทยให้ได้

แผนภูมิที่ ๘

When Patterns are Broken, New Worlds Emerge...

Civilization in the Making

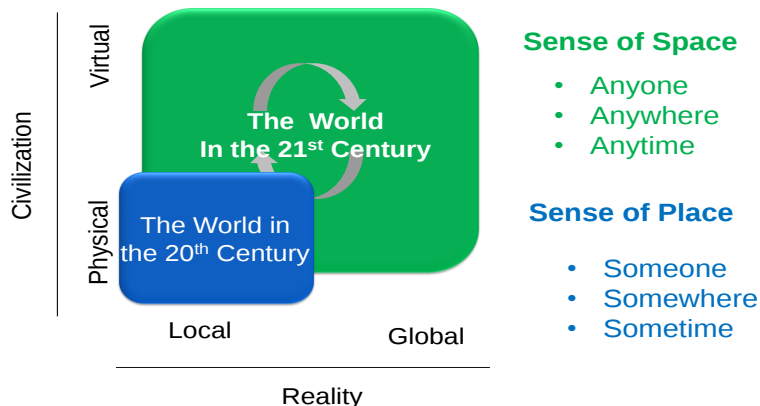
	Before 19 th Century	19 th - 20 th Century	Late 20 th - 21 st Century
Society	Static	Growth	Dynamic
Centricity	Local	International	Transnational
Community	Rural	Urban	Virtual
Pace of Change	Months	Days	Seconds

มหาวิทยาลัยเป็นต้นน้ำของเกือบทุกสิ่ง เพราะเป็นต้นน้ำของการมองอารยธรรมที่สืบเนื่องจากอดีตมาสู่ปัจจุบันและไปสู่อนาคต นั้น ต้องเข้าใจว่า อารยธรรมมีการวิวัฒน์จากสังคมเดิมก่อนคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ซึ่งมีการหยุดนิ่งมาสู่การเจริญเติบโตหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรม แต่ ณ วันนี้ โลกมีการเคลื่อนไหวมากขึ้น และจุดเน้นซึ่งเดิมเป็นมหาวิทยาลัยของท้องถิ่น แต่ ณ วันนี้ต้องเป็นมหาวิทยาลัยระดับนานาชาติ และมีลักษณะเป็น Transnational มากขึ้น แต่สิ่งที่น่าสนใจ คือ ชุมชน เดิมเป็นชุมชนชนบท แต่หลังการปฏิวัติอุตสาหกรรม ครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ เกิดเป็นชุมชนเมือง แต่ ณ วันนี้มีชุมชนโลกเสมือน ถึงแม้ มช. จะมีที่ตั้งในเชียงใหม่ ต้องตอบโจทย์บางเรื่องเป็นเรื่องของท้องถิ่น บางเรื่องเป็นเรื่องมหานครเชียงใหม่ แต่หลายเรื่องเป็นเรื่องระดับสากล จะเปลี่ยนแปลงขอบข่ายของภารกิจของมหาวิทยาลัยนี้ได้อย่างไรบ้าง รวมทั้งความเร็วในการเปลี่ยนแปลง เดิมมีการเปลี่ยนแปลงนานานครั้ง แต่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทุกเสี้ยววินาที ผมได้สรุปการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ได้ ๙ เรื่อง (๙ Major Shifts) คือ

แผนภูมิที่ ๙

When Patterns are Broken, New Worlds Emerge...

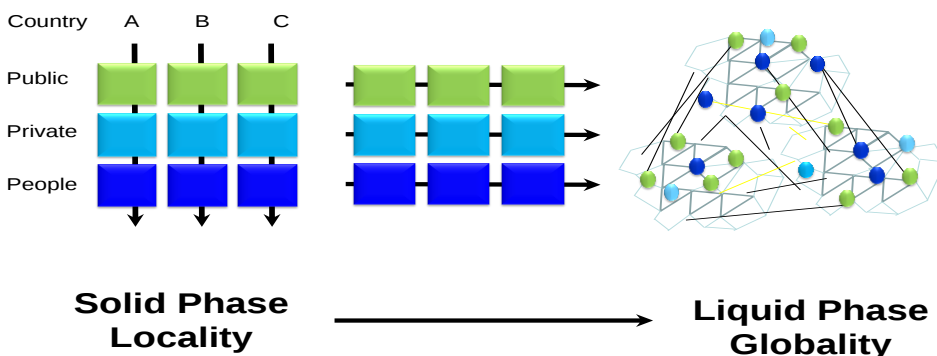
From Sense of Place to Sense of Space

เรื่องที่หนึ่ง ขณะนี้อารยธรรมมนุษย์มี ๒ อารยธรรม อารยธรรมแรกเป็นอารยธรรมทางกายภาพซึ่งมนุษย์คุ้นเคยมานับเป็นพัน ๆ ปี แต่อารยธรรมใหม่เป็นอารยธรรมบนโลกเสมือนเพ่งอยู่กับเรามาได้ประมาณไม่เกิน ๒๐ ปี บางครั้งก็เสริมกันเอง บางครั้งก็ขัดแย้งกัน โดยเฉพาะอารยธรรมที่เรียกว่า Virtual Civilization เป็นสะพานเชื่อม Locality และ Globality เข้าด้วยกันเรียกว่า Connected World ณ วันนี้คนจึงต้องอยู่ในโลกที่มี ๒ อารยธรรมพร้อม ๆ กัน และไม่มีใครสามารถแยกตัวเองออกจากโลกส่วนที่เหลือได้ การติดต่อสื่อสารในอดีต เป็นลักษณะของ Someone - Somewhere - Sometime แต่ ณ บัดนี้การติดต่อสื่อสารเป็นแบบ Anyone กับใครก็ได้ - Anywhere ที่ไหนก็ได้ - Anytimeเมื่อใดก็ได้ ปัญหา คือ จะทำให้เด็กเรียนรู้การจตุลยภาพ ระหว่าง Sense of Place และ Sense of Space อย่างไร ซึ่งจะทำให้ define ตัวตนของเราในโลกใหม่ได้ define องค์กรของเราในโลกใหม่ได้ และ define โลกทั้งโลกใหม่ได้

When Patterns are Broken, New Worlds Emerge...

From Solid Phase Locality to Liquid Phase Globality

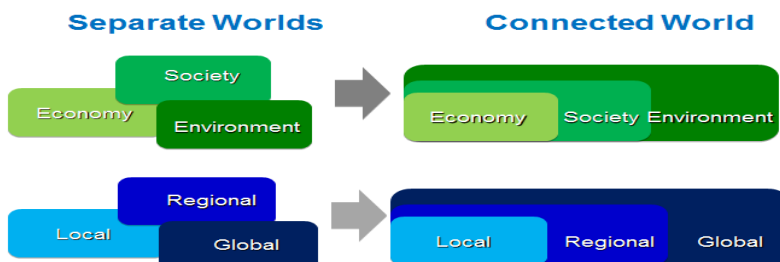

เรื่องที่สองจากเดิมที่โลกอยู่ค่อนข้างนิ่ง (Solid Phase Locality) พอโลกมีความสัมพันธ์กันมากขึ้น เป็นความสัมพันธ์ในแนวตั้งระหว่างประเทศกันเอง มีความสัมพันธ์ในแนวนอนระหว่างรัฐกับรัฐ เอกชนกับเอกชน ประชาชนกับประชาชน แต่ ณ วันนี้ connectivity ที่เพิ่มขึ้น interactivity ที่เพิ่มขึ้น virtuality ที่เพิ่มขึ้น และ mobility ที่เพิ่มขึ้น ทำให้ปริมาตรของโลกที่ขีดคั่นไว้เป็น Nation - State ค่อนข้างชัดเจนนั้นแตกเป็นเสี่ยง ๆ ซึ่งในทางสังคมวิทยาเรียกว่า Liquid Phase Globality เมื่อสภาพของโลกเปลี่ยนไปเช่นนี้ คุณลักษณะอื่นก็เปลี่ยนไปด้วย มีผลทำให้ (๑) Uncertainty เพิ่มขึ้น (๒) Chaos หรือ Disorder เพิ่มมากขึ้น (๓) จังหวะจะโคนของการเปลี่ยนแปลงจะรวดเร็ว หนักหน่วงและรุนแรงมากขึ้น นี่คือสภาพธรรมชาติใหม่ และถ้านักศึกษาของเรา还不知道เรื่องพวกนี้ เขาก็จะไม่สามารถอยู่ได้ในโลกใหม่ใบนี้ จะทำอะไรให้นักศึกษาไทยมี Mental Model ใหม่ในการเข้าใจโลก ว่าโลกได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว ต้องทำตัวให้คุ้นชินกับ Set of Opportunities และ Set of Threats ที่เป็นชุดใหม่ ซึ่งถ้าไม่เรียนรู้ ไม่รับรู้ ก็ไม่สามารถอยู่ได้ ก็จะเต็มไปด้วยความอึดอัด ความขัดแย้ง เช่นที่เห็นในปัจจุบัน

แผนภูมิที่ ๑๑

When Patterns are Broken, New Worlds Emerge...

From Separate Worlds to a Connected World

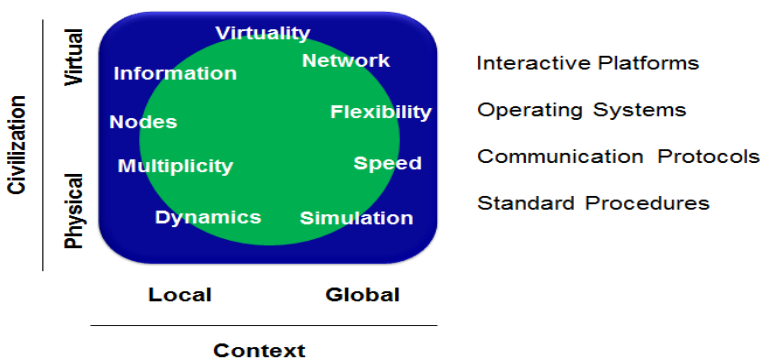

เรื่องที่สาม เดิมเราอยู่ในโลกที่ต่างคนต่างอยู่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเกือบแยกกันออกไป อย่าง มากก็ทับซ้อนกันเล็กน้อย แต่ในปัจจุบันในโลกที่เรียกว่า Connected World เศรษฐกิจเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และสังคม เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมแล้ว ดังนั้นจึงมีเรื่อง Network Externalities เข้ามาเกี่ยวข้อง เราอยู่ใน คณะเศรษฐศาสตร์จะสนใจแต่เรื่องของเศรษฐศาสตร์โดยไม่สนใจเรื่องของสังคมและสิ่งแวดล้อมต่อไปไม่ได้แล้ว อยู่ในคณะทางด้านศิลปศาสตร์โดยไม่สนใจคณะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อไปก็ไม่ได้ ทำนองเดียวกับเรื่อง ท้องถิ่น ภูมิภาค และโลก ณ วันนี้ ก็เป็นส่วนหนึ่งของกันและกันแล้ว สมมุติว่าเป็น มช. ก็จะต้องตอบคำถามของ ทั้งสามระดับ คำถามก็ คือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่จะสามารถตอบโจทย์โลกในอนาคต ซึ่งมีทั้งเรื่องเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกันได้อย่างไร ภารกิจของ มช. จะต้องมีส่วนเรื่องเป็นสาระสำคัญ

แผนภูมิที่ ๑๒

When Patterns are Broken, New Worlds Emerge...

From Social System to Socio-Technical System

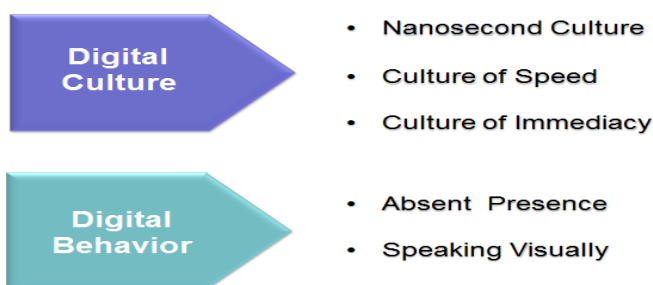
เรื่องที่สี่ สังคมในศตวรรษที่ ๒๐ นั้นเรียกว่า Social System เป็นสังคมที่มีกฎเกณฑ์แต่ปัจจุบันมนุษย์อยู่ใน Socio - Technical System ที่ซึ่งมนุษย์กับเทคโนโลยีทำงานร่วมกัน จำเป็นต้องรู้ว่าทำงานบน Interactive Platforms แบบไหน Operating Systems แบบไหน Communication Protocols ของใครและใช้ Standard

Procedures ของใครอย่างไร ทำอย่างไรที่จะให้นักศึกษาได้เรียนรู้และเข้าใจ เกี่ยวกับ Network, Flexibility, Dynamics ฯ ในทิศทางที่เป็นเทคโนโลยีเฉพาะตัวของเขาโดยฝังอยู่ในตัวนักศึกษาเองได้อย่างไร กระบวนวิชาใน ชั้นปีที่ ๑ ชั้นปีที่ ๒ อาจจะต้องปรับใหม่หมด เพื่อสอนให้มี Human Capacity และ Human Technology อย่างไร

แผนภูมิที่ ๑๓

When Patterns are Broken, New Worlds Emerge...

From Physical Humanity to Digital Humanity

เรื่องที่ห้า เดิมเราอยู่ใน Physical Humanity เปลี่ยนเป็น Digital Humanity มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วฉับพลัน ในภาคเอกชน เดิมมีความเชื่อว่า The Bigger The Better แต่ปัจจุบันเชื่อว่า The Faster The Better ทำให้เกิดการเปลี่ยนในความรู้สึนึกคิด จะต้องได้สิ่งของที่ต้องการอย่างรวดเร็ว ไม่สามารถรอเป็นเวลานานได้ สิ่งที่มาคือพฤติกรรมมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง ทำให้ใจเร็วด่วนได้ Hit and Run, Shortcut ความเสื่อมทรามในศีลธรรม นอกจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมแล้ว ยังมีการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม ที่เรียกว่า Absent Presence คือคนที่คุ้นเคยกันนั่งอยู่ด้วยกันแต่คุยกันโดย Social network คือภาวะคนใกล้เหมือนอยู่ไกล คนไกลเหมือนอยู่ใกล้ ซึ่งเป็นภาวะที่จะทำให้ลายระบบครอบครัวได้ และการพูดของคนเราก็ไม่พูดโดยใช้ถ้อยคำ แต่เป็นการพูดเสมือน (Speaking Visually) โดยมีสัญลักษณ์แสดงถ้อยคำ อารมณ์ ส่วนหนึ่งก็ต้องยอมรับเพื่อให้สามารถสื่อสารต่าง ๆ ให้นักศึกษาได้

แผนภูมิที่ ๑๔

When Patterns are Broken, New Worlds Emerge...

From Knowing Zone to Not-Knowing Zone

"There are known knowns;
there are things we know
that we know.

There are known unknowns;
that is to say, there are things
that we now know we don't
know.

But there are also unknown
unknowns — there are things
we do not know we don't
know."

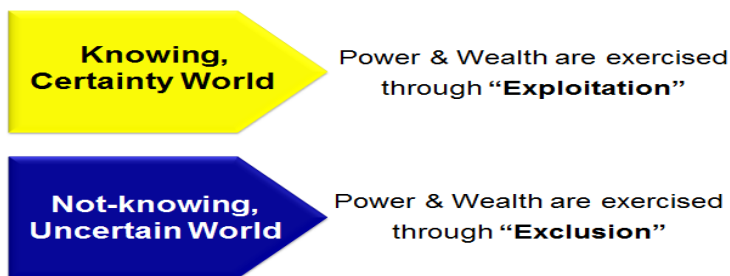
Former United States Secretary of
Defense--Donald Rumsfeld

เรื่องที่หก การที่เราอยู่ในสังคมที่เป็น Liquid Phase Globality ซึ่งมีความไม่แน่นอนอยู่แล้ว สิ่งที่เราอยู่ เพราะอยู่ใน Knowledge Based Society กลับกลายเป็นว่ายิ่งไม่รู้ คือ ยิ่งรู้ก็ยิ่งไม่รู้ ปัญหา คือ สิ่งที่เราคิดว่า แท้จริงกลับเป็นสิ่งสัมผัส และการที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า “Not Knowing Zone” หลายสิ่งล้าไปกว่าปัญญามนุษย์จะไปถึง เพราะโครงสร้าง หรือ Governance ทำให้เราไปไม่ถึง ดังที่ Donald Rumsfeld อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม สหรัฐอเมริกาเคยกล่าวไว้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำลายมหาวิทยาลัยอย่างยิ่งว่ามหาวิทยาลัยไปศึกษาสิ่งที่เป็น Unknown Unknowns ได้อย่างไร

แผนภูมิที่ ๑๕

When Patterns are Broken, New Worlds Emerge...

From Exploitation to Exclusion

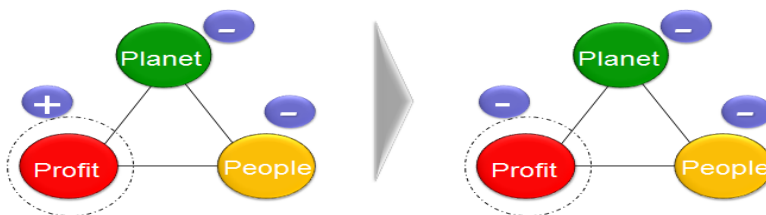

เรื่องที่เจ็ด ในโลกยุคเก่าการแสวงหาความมั่งคั่งของคนทำโดยการเอาเปรียบขูดรีดผู้อื่น (Exploitation) แต่ ณ วันนี้ ในสังคม ที่เป็น Not – Knowing Uncertain World อำนาจและความมั่งคั่งจะมาจากการที่บางคนถูกกีดกันให้ออกไป (Exclusion) ณ วันนี้บางคนในโลกและประเทศไทยถูก Economic Exclusion, Technological Exclusion หรือ Social Exclusion และข้อกีดกันเหล่านี้นำไปสู่ความตึงเครียดทางสังคม (Social Tension) และนำไปสู่ความไม่มั่นคงทางสังคม (Social Instability) ในที่สุด

แผนภูมิที่ ๑๖

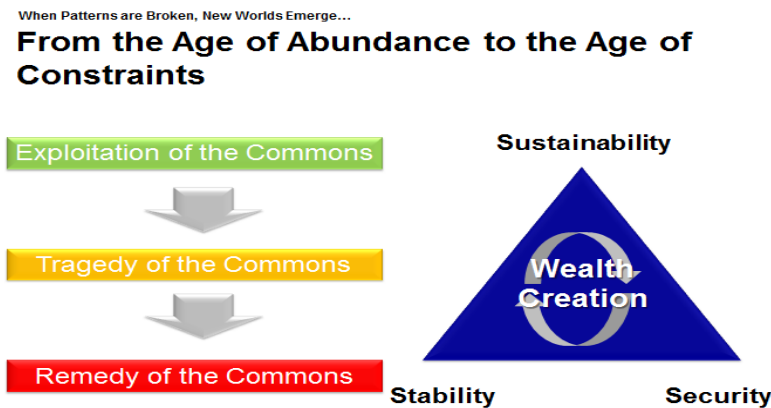
When Patterns are Broken, New Worlds Emerge...

From Zero-Sum Society to Negative Sum Society

เรื่องที่แปด โลกที่เราอยู่ร่วมกับผู้อื่นเราเอาตัวเองเป็นหลักและผลลัพท์ที่ไม่ดีให้กับผู้อื่นในลักษณะของ Negative Externality ณ วันนี้สิ่งที่เกิดขึ้นกับระบบทุนนิยมสิ่งที่เลวร้ายเนื่องจาก เป็น Narrow Minded Self Interest นั้น ทำการ Maximize Profit as the Expense of the Planet as the Expense of the People เพราะฉะนั้นถ้าปล่อยไปอย่างนี้ โลกจะเปลี่ยนจาก Zero – Sum Society ไปสู่ Negative – Sum Society อย่างแน่นอน คำถามคือ มหาวิทยาลัยเห็นภาพจำลองของสังคมเป็นอย่างนี้ไม่ว่าจะเป็นระดับใด แล้วจะนิ่งดูตายปล่อยให้เป็น Negative – Sum Society คงไม่ได้

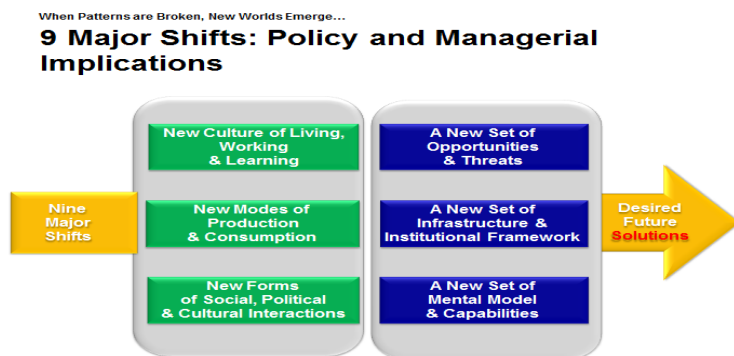
แผนภูมิที่ ๑๗

เรื่องที่เก้า โลกในศตวรรษที่ ๒๐ มีทรัพยากรเป็นจำนวนมาก เมื่อก่อนเรามองเห็นว่าเป็นของได้เปล่า น้ำเป็นของได้เปล่า อากาศเป็นของได้เปล่า ต้องใช้ให้มากที่สุดแข่งกับที่ผู้อื่นใช้ (Exploitation of the Commons) แต่ ณ วันนี้ เรากำลังเผชิญกับความลำบากในผลจากสิ่งที่ทุกคนได้ทำในอดีต (Tragedy of the Commons) ดังนั้น จึงถึงเวลาที่จะต้องช่วยกันเยียวยา (Remedy of the Commons) ไม่เช่นนั้นจะอยู่ไม่ได้ จะต้องเปลี่ยน mindset หรือไม่ เปลี่ยน skillset หรือไม่ ความมั่งคั่งของประเทศใดประเทศหนึ่งยังมีอยู่แต่จะต้องถูก constraints โดยเรื่อง Environmental Sustainability เรื่องของ Social Stability เรื่องของ Human Security เป็นสำคัญ

นี่คือ โจทย์ที่โลกกำลังเปลี่ยนแปลง ในทิศทางนี้จะนำไปสู่ New Set of Opportunities & Threats นำพาไปสู่ New Set of Constraints มหาวิทยาลัยต้องช่วยกันคิดว่าในภาวะโอกาสและภัยคุกคามรูปแบบใหม่ มหาวิทยาลัยจะมีการก่อกองตอบโต้ภัยอะไรบ้าง อย่างไรก็ตาม โจทย์ใดที่ตอบเพียงลำพังไม่ได้ก็ไปร่วมกับสถาบันอื่น ช่วยกันตอบ ดังนั้น ๙ major shifts จึงเป็นที่มาของนโยบายและนัยสำคัญ (Implications) และนำไปสู่ ๓ ประเด็นคำถามสำคัญ ดังแสดงในแผนภูมิที่ ๑๘ ซึ่งเขียนได้เพียงกว้าง ๆ แต่ยังคงต้องศึกษาเพิ่มเติมอีกมาก คือ

แผนภูมิที่ ๑๘

๑. อะไรคือ New Culture of Living อะไรคือ New Culture of Working และอะไร คือ New Culture of Learning ในโลกในศตวรรษที่ ๒๑

๒. อะไร คือ New Mode of Production & Consumption ปัจจุบัน Production & Consumption มีแค่ Economic Production & Consumption เท่านั้น แต่มี Social Production & Consumption ด้วยเพราะมีคนที่ตั้งใจใช้ความรู้ความสามารถทำเพื่อส่วนรวม เช่น Wikipedia

๓. อะไร คือ New Form of Social, Political & Cultural Interactions

สิ่งที่ตามมาในเชิงนโยบายและการจัดการ คือเราต้อง identify ให้ได้ว่า อะไร คือ A New Set of Opportunities & Threats อะไรคือ A New Set of Infrastructure & Institutional Framework ซึ่งรวมถึง Soft Side Infrastructure ด้วยในเวลาเดียวกัน อะไร คือ Rule of the Game อะไรคือ Regulatory Framework ที่เหมาะสมที่จะทำให้เกิด Conducive Environment ขึ้นในศตวรรษที่ ๒๑ ในสังคมของเรา ประเทศของเรา และที่สำคัญที่สุด คือในตัวคน อะไรคือ A New Set of Mental Model & Capabilities ซึ่งท่านองคมนตรีได้กล่าวถึง เจตนาคติ (attitude) หรือ perspective ในการมองโลกใหม่เป็นอย่างไรถึงจะนำไปสู่เป้าหมายที่เราต้องการได้

กล่าวโดยสรุป ๙ major shifts มีผลอย่างแน่นอน เพราะมีผลต่อสวัสดิภาพของโลก (Global Well – Being) ดังแผนภูมิที่ ๑๙

แผนภูมิที่ ๑๙

ในตอนต้นได้กล่าวถึงความมั่งคั่งของชาติซึ่งประกอบด้วยสังคมที่มีความหวัง (Hope) มีความสุข (Happiness) และมีความสมานฉันท์ (Harmony) และคนที่มี ความรู้ (Head) มีความสามารถ (Hand) มีสุขภาพกายและใจที่ดี (Health) และมีหัวใจ(Heart) แต่เราไม่สามารถแยกจากโลกได้ ดังนั้นเราจะต้องจรรโลงให้โลกใน ๔ มิติดังนี้คือ ทำให้โลกมีการเจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ (Stable Growth) มีความมั่งคั่งที่แบ่งปันกัน(Share Prosperity) มีสันติภาพที่มั่นคง (Secured Peace) และโลกที่ยั่งยืน (Sustainable Planet) ต้องตีโจทย์ในการอยู่กับโลกใหม่ อยู่กับประเทศของเรา และอยู่กับตัวเรา ในลักษณะที่ Synchronize กัน เพราะถ้าไม่มีสวัสดิภาพของโลก (Global Well – Being) ก็จะไม่เกิดสวัสดิภาพของประเทศ (National Well – Being)และถ้าไม่มีสวัสดิภาพของประเทศ ก็จะไม่เกิดสวัสดิภาพของปัจเจกบุคคล (Individual Well – Being)

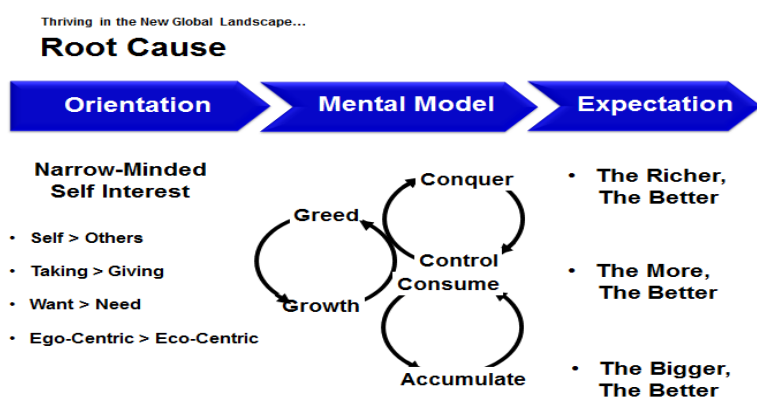
ส่วนที่ ๒ แล้วเราจะอยู่ในโลกใหม่ได้อย่างไร (Thriving in the New Global Landscape)

แผนภูมิที่ ๒๐

เมื่อโลกได้เปลี่ยนไป ถ้าคนเราได้เปลี่ยนตามก็จะเข้าใจโลก แต่ปัญหา คือ ความคิดอ่านของคนเรายังเป็นแบบเดิมเช่นเดียวกับในศตวรรษที่ ๒๐ สิ่งที่มา คือ เราพบกับการพังทลายของระบบ (System Collapse) ที่มากขึ้น เผชิญกับความน่าประหลาดใจที่ไม่สามารถคาดเดาล่วงหน้าได้ (Unpredictable Surprise) พบกับวิกฤติซ้ำซาก (Perpetual Crises) มาตลอด และมีความขัดแย้งที่รุนแรง (Hyper – Conflicts) แต่เราไม่ได้มองว่ารากของปัญหาที่แท้จริงนั้นคืออะไร

แผนภูมิที่ ๒๑

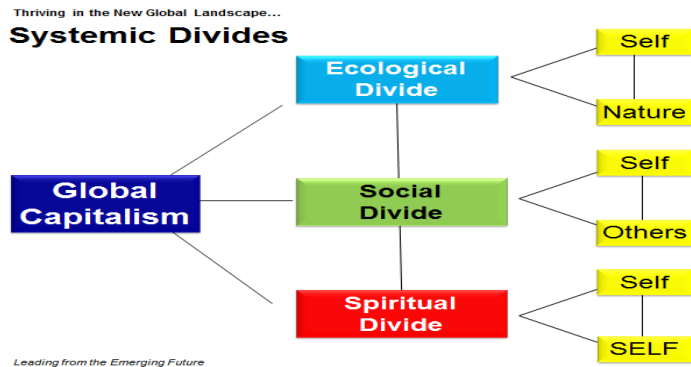
รากของปัญหาที่แท้จริง ที่เกิดขึ้นไม่เฉพาะประเทศไทยแต่เกิดขึ้นกับทั้งโลก มาจากวงจรอุบาทว์ ๓ วงจร เป็นวงจรซึ่งเป็นหัวใจของระบอบทุนนิยม ซึ่งกลายเป็นระบอบทุนนิยมสามัญอย่างที่เราเห็น คือ

- (๑) เชื่อว่าความโลภทำให้เจริญเติบโต (Greed to Growth) เมื่อการเติบโตมาก คนยิ่งโลภ ก็ยิ่งทำให้เติบโต และถือว่าเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ไม่ต้องพิสูจน์
- (๒) ต้องการเอาชนะเพื่อควบคุมอำนาจ ควบคุมทรัพยากร (Conquer to Control)
- (๓) ยิ่งบริโภคมากยิ่งขึ้นสะสมทรัพย์มาก สะสมมากจนกระจุกไม่กระจาย (Consume to Accumulate)

ทั้งสามวงจรนี้เป็นวงจรที่น่ากลัวที่สุดของระบอบทุนนิยม และนี่เป็นลักษณะของระบบทุนนิยมปัจจุบันที่มีลักษณะเป็น Narrow - Minded Self Interest คือ มองตนเองมากกว่าผู้อื่น ต้องการได้มากกว่าการให้ มองความต้องการ (wants) มากกว่าสิ่งที่จำเป็น (needs) คิดโดยใช้ตนเองเป็นศูนย์กลางมากกว่าคิดถึงสิ่งแวดล้อม นี่คือการเกิดขึ้นทำให้ตัวขับเคลื่อน ภายใต้ความเชื่อที่ไม่ต้องพิสูจน์ คือ ยิ่งรวยยิ่งดี ยิ่งมากยิ่งดี ยิ่งใหญ่ยิ่งดี และยิ่งเร็วยิ่งดี สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดปมปัญหา ๔ ประการ คือ

ปมปัญหาที่ ๑ Systemic Divides

แผนภูมิที่ ๒๒

ทำให้คนห่างจากธรรมชาติมากขึ้น คนห่างจากคนอื่นมากขึ้น การอยู่กันอย่างเกื้อกูลกับผู้อื่นได้หายไป แต่ที่แย่กว่านั้นคือตัวเราเองยังไม่ทราบว่าเป็นมนุษย์ที่แท้จริงคืออะไร

ปมปัญหาที่ ๒ Systemic Disconnection

แผนภูมิที่ ๒๓

Thriving in the New Global Landscape...

Systemic Disconnection:

- The financial economy and the real economy
- The infinite growth imperative and the finite resources of Planet Earth
- The Haves and the Have Nots
- Mutual trust between political leaders and people
- GDP and well-being
- Actual ownership forms and best societal use of property
- Technology and real needs of society

Leading from the Emerging Future

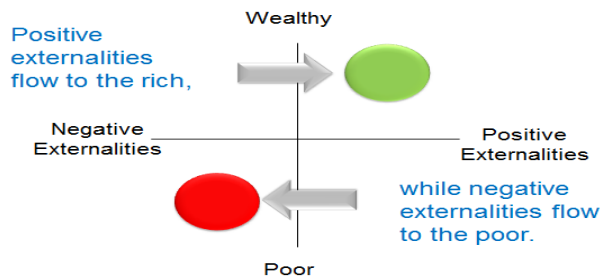
ยังไม่มี การเชื่อมระหว่างภาคเศรษฐกิจที่แท้จริงกับภาคเศรษฐกิจการเงิน (financial economy) เมื่อภาคเศรษฐกิจการเงินเติบโตใหญ่ขึ้นมาก็จะทำลายทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้ง ๆ ที่ทรัพยากรมีจำกัด แต่ทุกองค์กรก็มีเป้าหมายแน่วแน่จะต้องมีการเจริญเติบโตทุกปี ไม่มีการถักทอเชื่อมระหว่างคนที่มั่งคั่งกับคนที่ยากจน คนที่ได้โอกาสกับคนที่ด้อยโอกาส ผู้นำทางการเมืองกับประชาชนมีความไว้วางใจร่วมกันจริงหรือไม่ ไม่เคยเชื่อมโยง GDP กับ Well – Being คนที่มีทรัพย์สินปริมาณมากแต่มีจำนวนน้อยกระจุกเดียว แต่ผู้ที่ต้องการทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์กลับไม่มีโอกาส ไม่ได้มองว่าเทคโนโลยีที่ตอบโจทย์สังคมอย่างแท้จริงนั้นเป็นอย่างไร

ปมปัญหาที่ ๓ Asymmetric Externalities

แผนภูมิที่ ๒๔

Thriving in the New Global Landscape...

Asymmetric Externalities

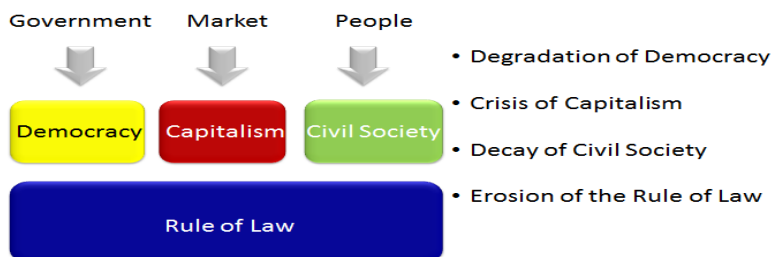
ส่วนนี้กล่าวถึงเนื่องจากโลกที่มีการเชื่อมโยงกันมากขึ้นนั้น ทำให้ทุกอย่างมี Network Externalities แต่สิ่งที่เกิดขึ้น คือ ความอสมมาตรในเชิงโครงสร้าง (Asymmetric Externalities) คือ สุขจะเกิดขึ้นกับคนรวย แต่ทุกข์จะเกิดขึ้นกับคนจนคือ ประเทศที่รวยเสวยสุขจาก Globalization มากขึ้น แต่ประเทศที่จนจะถูกกระหน่ำจาก Globalization มากขึ้นเช่นเดียวกัน

ปมปัญหาที่ ๔ Institutional Degeneration

แผนภูมิที่ ๒๕

Thriving in the New Global Landscape...

Institutional Degeneration

Source: The Great Degeneration

สิ่งนี้กล่าวถึงที่สุด คือ สถาบันหลักที่เคยค้ำจุนความมั่งคั่งในศตวรรษที่ ๒๐ ซึ่งประกอบด้วย ประชาธิปไตย (Democracy) ระบอบทุนนิยม (Capitalism) ประชาสังคม (Civil Society) และ ระบบนิติรัฐ-นิติธรรม (Rule of Law) ทั้ง ๔ เสาหลักกำลังสั่นคลอนลงในศตวรรษที่ ๒๑ ประชาธิปไตยก็มีความวุ่นวายเกิดขึ้นทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย ความน่ากลัวของระบอบทุนนิมนอกจากทำลายตัวเองแล้วยังทำลายระบอบอื่นด้วย ระบอบทุนนิยมสามารถซื้อตัวผู้ใดก็ได้ที่อยู่ในระบบการเมืองไม่ว่าในโลกหรือในประเทศไทย เราเห็นความอ่อนแอของประชา

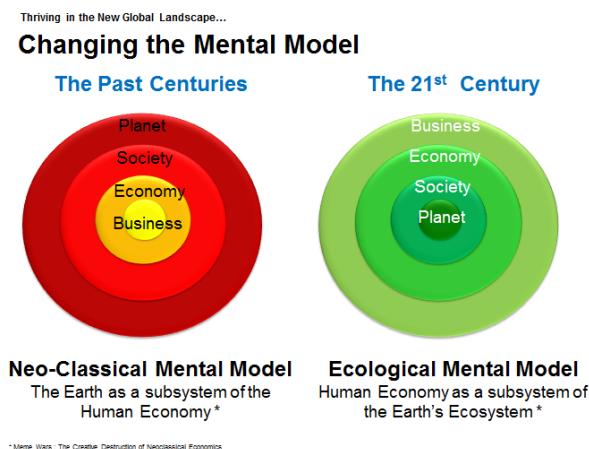
สังคม อันเรื่องมาจากระบอบทุนนิยมผ่านกลไกของวัตถุนิยม สุขนิยม และบริโภคนิยม แต่ที่น่ากลัวคือ ระบบนิติรัฐ-นิติธรรม ที่เคยเป็นตัวค้ำจุนอันหนักแน่นที่จะก่อให้เกิดความคงอยู่ของสังคม ความคงอยู่ของประเทศ ความเป็นรัฐ-ชาติ หรือกติกาในเวทีโลกนั้น เริ่มถูกทำลายลง และใน ๔ เสาหลักนั้นเกิดความไร้สมดุล เพราะความเติบโตใหญ่ของระบอบทุนนิยมไปกัดกินหรือมีอิทธิพลเหนือเสาหลักอื่น ๆ ด้วยในเวลาเดียวกัน ทำให้เกิดการผสมผสานระหว่างเศรษฐกิจกับการเมือง เรียกว่าธนาธิปไตย(Plutocracy) จึงกล่าวได้ว่าโลกอยู่ภายใต้ความเสี่ยงซึ่งสะท้อนให้เห็น ดังนี้

แผนภูมิที่ ๒๖

โลกกำลังอยู่ในภาวะที่มีความเสี่ยงมาก ถ้าเราไม่มีภูมิคุ้มกันพอ หรือเตรียมรับมือกับสิ่งนี้พอ เราจะอยู่ในภาวะที่เป็นอันตรายมาก ตรงนี้เราต้องเปลี่ยน Mindset และผู้ที่ช่วยเปลี่ยน Mindset จาก Mental Model สู่การปฏิบัติคือมหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ ๒๗

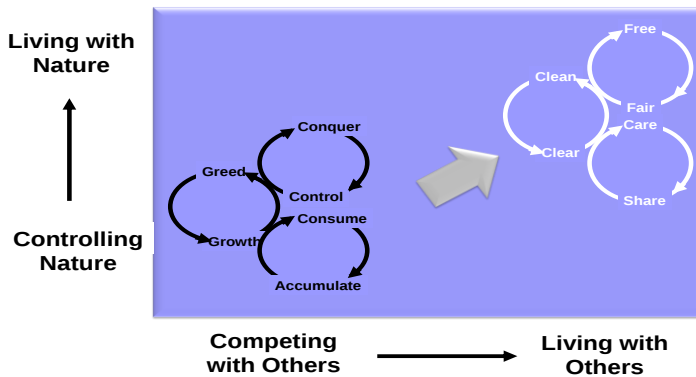
Mindset ในอดีต เราเชื่อใน Neo-Classical Mental Model เชื่อว่าความรู้ คืออำนาจ มนุษย์เก่งเพราะสามารถสร้างและเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมได้ สามารถบังคับธรรมชาติได้ และมองว่าเศรษฐกิจและธุรกิจเป็น

ศูนย์กลางของทุกสิ่ง ยึดความมั่งคั่งเป็นหลักโดยไม่สนใจสิ่งแวดล้อม แต่จากนี้ไป Mindset ในศตวรรษที่ ๒๑ ต้องเปลี่ยนแปลงอย่างหน้ามือเป็นหลังมือ ต้องมองโลกเป็นศูนย์กลางแล้วจึงมองว่าเศรษฐกิจ ธุรกิจจะเป็นอย่างไร มองว่า Human Economy เป็น Subset ใน Planet Ecosystem สิ่งที่จะต้องเปลี่ยนคือ อาจารย์ไม่ว่าจะอยู่ในสาขาวิชาไหน เราต้องเข้าใจโลกก่อน

แผนภูมิที่ ๒๘

Thriving in the New Global Landscape...

Changing Orientation

ณ วันนี้ถ้าจะสอนนักศึกษาให้อยู่อย่างมีความสุข มีความหวัง และมีความสามัคคี อาจารย์ต้องเปลี่ยน Mindset จากเดิมที่คิดว่าต้องควบคุมธรรมชาติ ต้องเปลี่ยนมาเป็นอยู่กับธรรมชาติและจากความคิดที่ต้องแข่งขันกับผู้อื่น เป็นการอยู่อาศัยร่วมกับผู้อื่น อาจารย์มหาวิทยาลัยไม่ว่าอยู่ในสาขาไหนต้องช่วยกันสร้าง Social Architecture ใหม่ สังคมของประเทศไทยนั้น ต่อไป ทำอย่างไร ให้เป็นสังคม Clean & Clear , Free & Fair และเป็นสังคมที่มีคุณธรรม Care & Share ซึ่งในอดีตเราเป็นสังคม Care & Share แต่ถูกทำลายลงเมื่อไม่นานมานี้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากที่จะรื้อฟื้นมาทำใหม่ แต่สิ่งสำคัญคือเรามีความเชื่อในเรื่องนี้หรือไม่

แผนภูมิที่ ๒๙

Thriving in the New Global Landscape...

The Paradox in the Paradigm

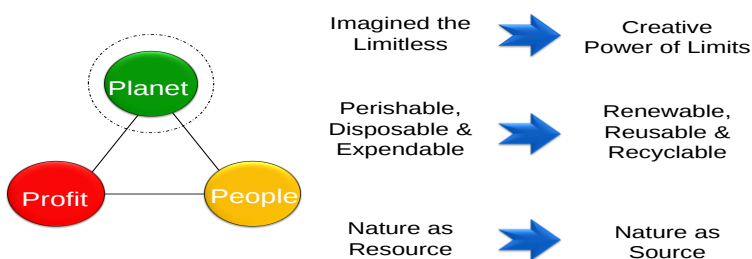
Existing Paradigm	Paradox	New Paradigm
The faster, the better	Time-sickness	The better, the faster
The bigger, the better	Over-investment Overcapacity, Hyper-competition	The smarter, the better
The shock therapy	Too many shocks, too little therapy	One step at a time

ปัญหาของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย คือติดกับดักอยู่ในความคิดของเราเอง คือ ความขัดแย้งในกรอบคิดของตนเอง (The Paradox in the Paradigm) คือ เรายึดติดกับความเชื่อแบบตะวันตก โดยที่ไม่มีรากเหง้าของเราเอง ความเชื่อที่ว่า The Faster the Better พวกนี้ ตะไลลามะ บอกว่าเป็นโรคหนึ่ง เรียกว่า Time Sickness คือ ต้องคอยดูแต่เวลา เป็นคนสร้างหุ่นยนต์ แต่ตนเองต้องกลายเป็นหุ่นยนต์เสียเอง มาตามูอียี แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนกล่าวว่า เดิม จีนเชื่อว่า The Faster the Better ซึ่งเป็นความเชื่อที่ผิด ตอนนี้จีนจะเปลี่ยนยุทธศาสตร์ใหม่เป็น the Better The Faster คือ ถ้าดีแล้วจะเร็วเอง เช่นเดียวกัน ความเชื่อ The Bigger the Better โลกในอนาคตเป็นโลกที่จะต้องสร้างพลังของผู้ประกอบการ แต่เป็นทุนปัญญา ทุนมนุษย์ นั่นคือ The Smarter the Better และในการทำงานเราคิดการใหญ่ได้ แต่ต้องเริ่มทำจากเล็ก ๆ แล้วจึงค่อยขยายไปหาใหญ่ ดังนั้นการสอนจึงต้องสอนให้นักศึกษาอยู่กับโลกได้ ดังนี้

แผนภูมิที่ ๓๐

Thriving in the New Global Landscape...

New Ways to Coexist with the Planet

Sustainism is the New Modernism

ต้องทำให้นักศึกษารู้ว่าไม่ใช่มองว่าทุกอย่างไม่มีข้อจำกัด แต่ทำให้เห็นความงดงามของข้อจำกัด และทำงานบนข้อจำกัดได้ ทำให้มีความคิดของการทำใหม่ นำกลับมาใช้ใหม่ มองธรรมชาติเป็นแหล่งที่จะเติมเต็มมากกว่ามองธรรมชาติเป็นทรัพยากรที่จะใช้อย่างสิ้นเปลือง

แผนภูมิที่ ๓๑

Thriving in the New Global Landscape...

New Ways to Deal with People

Sustainism is the New Modernism

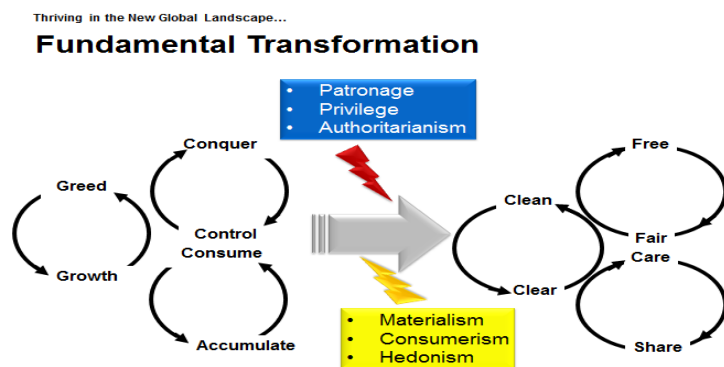
การอยู่กับคนอื่น มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งสร้าง Power of Knowledge ต้องทำให้เป็น Power of Share Knowledge และยิ่งแบ่งปันมาก ก็จะได้มากขึ้นเป็นเงาตามตัว (You are what you share) เปลี่ยนการให้รางวัลที่มุ่งการแข่งขันเพียงอย่างเดียวมาเป็นการให้รางวัลที่มุ่งความร่วมมือด้วย และมีใช้มองแต่เพียงตนเอง แต่พร้อมที่จะให้หรือแบ่งปัน โดยอาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ ในวงกว้าง

แผนภูมิที่ ๓๒

เช่นเดียวกันในเรื่องการที่จะหาผลประโยชน์ ซึ่งทุกคนไม่ปฏิเสธ แต่เปลี่ยนจากการที่จะทำตัวให้ใหญ่กว่าคนอื่น ด้วยขนาด และขอบข่าย (Scale & Scope) มาเป็นการคำนึงถึงผู้ที่ขาดแคลน และความได้สัดส่วน (Scarcity & Proportionality) กับผู้อื่นได้อย่างไร เปลี่ยนจากการที่ควบคุม Supply Chain ทั้งหมดเพื่อไม่แบ่งปันให้คนอื่น มาเป็น การจัดการโดยเครือข่ายความร่วมมือ

แผนภูมิที่ ๓๓

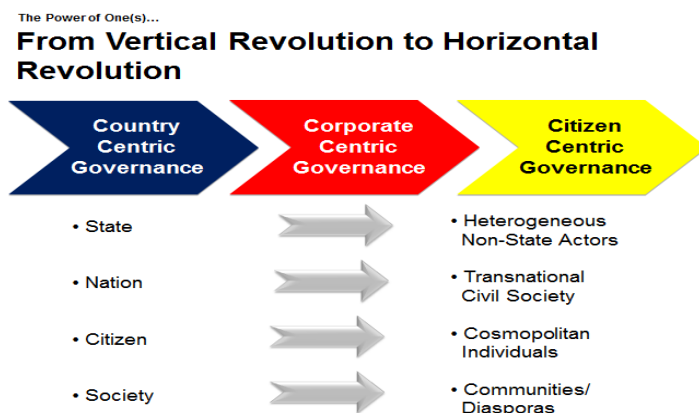

สำหรับปัญหาของประเทศไทยควรใช้โอกาสนี้แก้ไขรากเหง้าของปัญหา ทำการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ทำการปฏิวัติความคิดของคน เปลี่ยนจาก Greed to Growth เป็น Clean & Clear , Free & Fair และ Care & Share แต่มีอุปสรรคสำคัญ ๒ ประการ ซึ่งถือเป็นความท้าทายของมหาวิทยาลัยด้วย คือ ๑. เราได้รับแนวคิดของระบอบทุนนิยมมานาน ทั้งส่วนที่เป็นข้อดีและข้อเสีย ข้อเสียคือ วัตถุนิยม บริโภคนิยม และสุขนิยม ถ้าเราไม่

สามารถกำจัดข้อเสียนี้ได้ สังคมไทยก็จะเกิดวังวนของระบอบทุนนิยมสามัญ เกิดนาธิปไตยในอนาคตอย่างไม่น่าสิ้นสุด ๒. คือส่วนที่เป็นรากเหง้าของสังคมในอดีต ซึ่งเป็นสังคมเกษตร ในสังคมเกษตรจะอยู่ร่วมกันได้ จะมีเรื่องของระบบอุปถัมภ์ เรื่องของอำนาจนิยม เรื่องของอภิสิทธิ์นิยม จะทำอะไร ที่จะทำให้ระบบอุปถัมภ์เปลี่ยนเป็นอุปถัมภ์โดยคุณธรรม (merit) เช่น อุปถัมภ์คนดี อุปถัมภ์ผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น ซึ่งเป็นค่านิยมที่เราจะต้องช่วยกันคิด

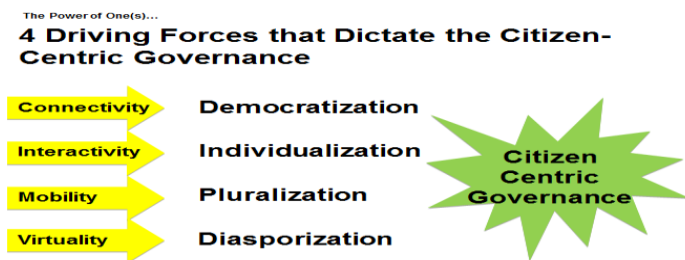
ส่วนที่ ๓ พร้อม ๆ กับการเปลี่ยนแปลงของโลก มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของอำนาจ จากอำนาจแนวตั้งไปสู่อำนาจแนวนอนที่มากขึ้น

แผนภูมิที่ ๓๔

จากเดิมที่รัฐมีอำนาจปกครองเบ็ดเสร็จเด็ดขาด อำนาจได้ถ่ายโอนไปสู่ภาคเอกชนผ่าน Globalization Economy ขอบ Economics แต่ ณ วันนี้ เนื่องจาก Personal Technology และปัจจัยอื่นทำให้อำนาจถ่ายโอนไปสู่ระดับตัวปัจเจกบุคคลมากขึ้น ในศตวรรษที่ ๒๐ อาจารย์ทางรัฐศาสตร์จะพูดถึง รัฐ ชาติ พลเมือง และสังคม แต่ในศตวรรษที่ ๒๑ คำเหล่านั้นจะไม่ชัดเจนเหมือนเดิม จะมีตัวแสดงหน้าใหม่ที่เรียกว่า Heterogeneous Non-State Actors มากขึ้น จะมีสังคมที่เป็นประชาสังคมข้ามชาติ (Transnational Civil Society) มากขึ้นถ้าเราไม่สามารถทำให้คนไทยมีความผูกพันหรือรักประเทศไทย เขาจะไปอยู่ที่ไหนในโลกก็ได้ คือเป็น Cosmopolitan Individuals ตรงนี้เป็นประเด็นท้าทายที่ต้องทำให้คนมีจิตสำนึกแห่งความเป็นไทย ต้องการอยู่ในประเทศไทย แต่มีความเป็น Global Thai Citizen ด้วย เช่นเดียวกันในเรื่องชุมชน ก็เกิดเป็นชุมชนพลัดถิ่นแบบใหม่ (Diasporas)

แผนภูมิที่ ๓๕

การที่อำนาจเปลี่ยนถ่ายไปสู่ตัวบุคคลที่เป็นปัจเจกบุคคลมากขึ้นเป็นพลังของโลกาภิวัตน์ ๔ ประเด็น คือ Connectivity , Interactivity , Mobility และ Virtuality ก่อให้เกิดแรงขับเคลื่อน ๔ ประการ คือ (๑) เกิด ขบวนการประชาธิปไตย (๒) ความเป็นปัจเจกบุคคล (๓) ความเป็นพหุพลเมืองที่มากขึ้น (๔) ความเป็นชุมชนพลัดถิ่นที่มากขึ้น ซึ่งจะพิจารณาทีละประเด็น ดังนี้

แผนภูมิที่ ๓๖ ขบวนการประชาธิปไตย

การที่โลกเชื่อมต่อกันทั้งหมดแบบนี้ทำให้เกิดการปลดปล่อยในขบวนการประชาธิปไตยที่มีมิติทางด้านการเมืองอย่างเดียวยังอีกต่อไป เช่น ในเรื่องของบริโภคนิยม ซึ่งเดิมคนยากจนไม่เคยมีโอกาสที่ได้รับโอกาสมากขึ้น เช่น กรณีธนาคารกสิกรในบังกาลเทศ หรือกลไกทางสังคมใหม่ ๆ ที่ไปปลดปล่อยข้อจำกัดต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจมากขึ้น ทำให้คนยากจนได้รับสวัสดิภาพ (well - being) มากขึ้นซึ่งเป็นประเด็นท้าทายนักวิชาการในมหาวิทยาลัยว่าจะหากลไกทางสังคมที่จะทำลายข้อจำกัดต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจเพื่อให้คนยากจนที่มีศักยภาพและถูกกดทับอยู่ได้มีโอกาสได้ใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ได้อย่างไร เช่นเดียวกันในเรื่องของนวัตกรรมกรรมซึ่งแต่เดิมเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมายเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ประดิษฐ์หรือผู้สร้าง แต่วันนี้เราได้เห็นนวัตกรรมที่เป็นภูมิปัญญาของชุมชนเกิดขึ้นแล้ว ในเรื่องของเมืองก็เป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น ข้อมูลต่าง ๆ ที่รัฐมีอยู่ก็มีการเปิดเผยมากขึ้นเพื่อให้เอาไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

แผนภูมิที่ ๓๗ ความเป็นปัจเจกบุคคล

The Power of One(s)...

The Emergence of Individualized Culture

- Self Defined Culture
- De-traditionalization
- Self-Invention/ Reinvention
- Collective Individuals
- Contra-Individuals
- Technology enables everyone to become an expert
- Individuals are becoming authors of their own lives and identities
- People trust institutions less

A Conducive Environment

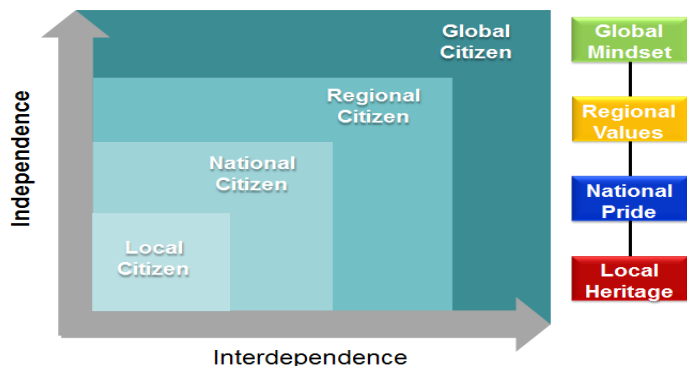
- Know Oneself
- Control Oneself
- Care for Oneself
- Recreate Oneself

เนื่องจากเทคโนโลยีทำให้ทุกคนสามารถเป็นผู้เชี่ยวชาญได้ สิ่งที่เกิดขึ้นทำให้เกิดวัฒนธรรมปัจเจกบุคคล ความเป็นตัวตนมากขึ้น ไม่ค่อยสนใจสังคมที่อยู่ สามารถสร้างแบรนด์ของตนเองได้ คนเหล่านี้จะเริ่มต่อต้านสิ่งเก่า ๆ และสิ่งที่ต่อต้านนั้นจะมีทั้งสิ่งที่ดีและสิ่งที่ไม่ดีอยู่ด้วย จะรู้จักแยกแยะได้อย่างไร ในทางการเมืองคนเหล่านี้จะแยกออกมาเป็นสองกลุ่ม สิ่งที่น่ากลัวคือถ้าคนเหล่านี้ซึ่งมีความเป็นปัจเจกมากขึ้น เห็นแก่ตัวเอาแต่ได้ ไม่สนใจเรื่องของสังคม สิ่งที่เราเรียกว่า Contra Individual คือ เก่ง แต่เห็นแก่ตัว กอบโกยอย่างเดียว แต่ก็จะมีคนส่วนหนึ่งที่ถึงจะมีความเป็นปัจเจกแต่ก็ต้องการอยู่กับสังคมมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม คนเหล่านี้เรียกว่า Collective Individuals สิ่งที่น่ากลัวสำหรับประเทศไทย คือเรากำลังสร้าง Contra Individuals มากกว่า Collective Individuals ปัญหา คือ เราจะทำอย่างไรที่จะหล่อหลอมปัจเจกบุคคลที่รู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ เอาใจใส่ทั้งตนเองและผู้อื่น ถ้าที่จะคิดหรือทำสิ่งใหม่ด้วยตนเอง นี่คือโลกของโอกาส และเมื่อโอกาสมาแล้วสิ่งที่ทำให้สามารถคิดได้ คือ การศึกษา ก็คือ มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ ๓๘ ความเป็นพลเมือง

The Power of One(s)...

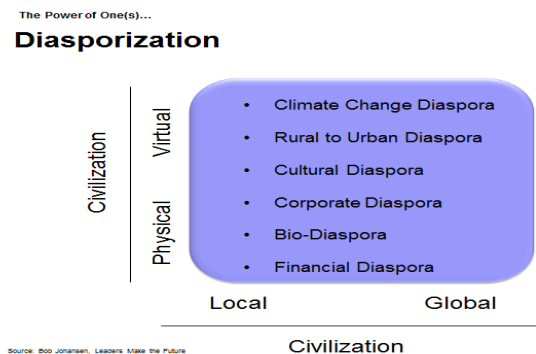
Pluri-Citizenry

เราอยู่ในโลกที่เป็น Liquid คือทุกคนเป็นอิสระ แต่ยังเป็นอิสระก็ต้องพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น เพราะฉะนั้นคนไทยทุกคน อาจจะเป็นคนล้านนา ในขณะเดียวกันก็เป็นพลเมืองไทย พลเมืองของภูมิภาคอาเซียน และเป็นพลเมืองโลกด้วยพร้อมกัน มหาวิทยาลัยจะบ่มเพาะอย่างไรให้คนมีความตระหนักและเข้าใจในความเป็น

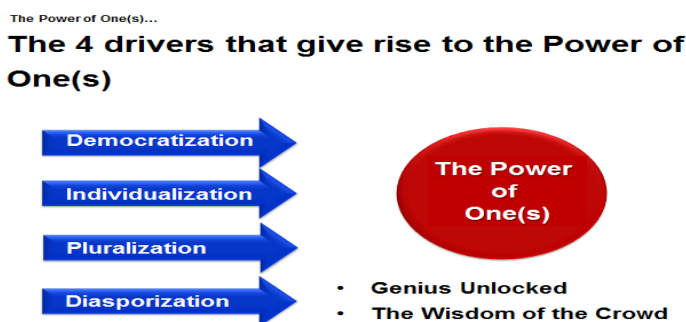
คนคนเดียวแต่สวมหมวกหลายใบ มีใช้ชาตินิยมสุดโต่ง หรือในทางกลับกันไม่สนใจประเทศตนเองเลย จิตสำนึกของการหล่อหลอมเป็นเรื่องสำคัญ ทำอย่างไรให้นักศึกษา มข. มี กรอบคิดของความเป็นพลเมืองโลก (Global Mindset) แต่มีคุณค่าของภูมิภาค (Regional Values) มีความภูมิใจในความเป็นชาติ (National Pride) และมีมรดกของท้องถิ่น (Local Heritage) สิ่งนี้จะเป็นคุณค่าที่ฝังลงไปในตัวนักศึกษาได้ เขาไปอยู่ที่ไหนเขาก็จะนำสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ติดตัวไปด้วย ในโอกาสที่เหมาะสมเขาก็จะฉายภาพต่างๆ เหล่านี้ออกมาให้เห็น

แผนภูมิที่ ๓๙ ทิศทางของชุมชนที่จะเกิดชุมชนพลัดถิ่น

โลกนั้นทำให้ความเป็นชนพลัดถิ่นมีหลากหลายมิติ เช่น ชุมชนพลัดถิ่นจากชนบทเข้ามาในเมือง ชุมชนพลัดถิ่นจากการเปลี่ยนแปลงทางบรรยากาศโลก ชุมชนพลัดถิ่นทางวัฒนธรรม แม้แต่ชุมชนพลัดถิ่นที่เป็นโรคเดียวกันต้องมารวมกันเพื่อหาทางรักษา นั่นคือความเป็นชุมชนพลัดถิ่นเกิดจากการที่มีประเด็นร่วมกัน

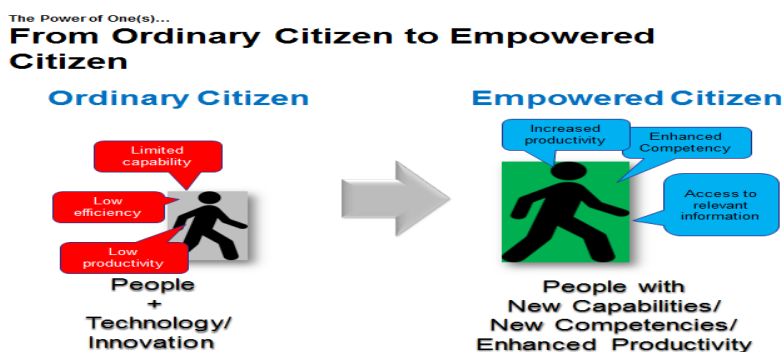
แผนภูมิที่ ๔๐

ประเด็นสำคัญ คือพลังขับเคลื่อนทั้ง ๔ เรื่องนี้ทำให้เติมเต็มพลังของตัวบุคคล ทำให้คนเป็น amplify individual ถ้าเป็นภาษาทางการตลาด คือ เปลี่ยนจาก Consumer เป็น Prosumer คือ เป็นทั้ง Producer และ Consumer คือ ไม่ได้เป็นผู้บริโภคอย่างเดียว แต่ออกความคิดร่วมกับผู้ผลิตด้วย พลังขับเคลื่อนทั้ง ๔ เรื่องนี้ทำให้เกิด Genius Unlocked เพราะความจริงคือ คนเรามีความเป็นอัจฉริยะอยู่แล้วในตัว แต่ถูกกดทับไว้ด้วยการ

กีดกัน ไม่มีโอกาส แต่ด้วยเทคโนโลยีและกรอบคิดแบบใหม่ได้ปลดปล่อยความสามารถและสมรรถนะที่ซ่อนเร้นออกมา และสามารถไปร่วมมือกับผู้อื่นได้ด้วย กลายเป็นพลังมหาศาลดังแผนภูมิที่ ๔๑

แผนภูมิที่ ๔๑

เพราะแต่เดิมคนและเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมจะทำให้เป็นคนที่มีความสามารถ แต่ปัจจุบันด้วยกระบวนการศึกษาทำให้คนมีความรู้ใหม่ มีสมรรถนะใหม่ ที่ฝังลึกในตนเอง สิ่ง que การศึกษาจะให้กับเด็กคือ Human Technology ที่จะไปร่วมกับ Physical Technology หรือเทคโนโลยีแบบอื่นที่ขงยั้งสร้างสรรค์ให้ตนเองดีขึ้น สังคมดีขึ้น ประเทศดีขึ้น และโลกดีขึ้น

แผนภูมิที่ ๔๒

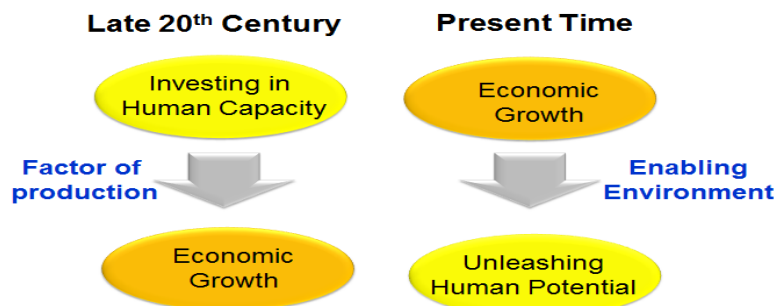

มหาวิทยาลัยก็ต้องเปลี่ยนกรอบคิดจาก I Think เป็น We Think มีจิตวิญญาณของการแบ่งปันและความร่วมมือ ยิ่งแบ่งปันยิ่งได้ มีการแบ่งปันความรู้สึกและประสบการณ์ มีความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นอย่างลึกซึ้งเป็นแหล่งรวมของปัญญา มีบรรยากาศของการที่ให้อื่นมาร่วมมากขึ้นและไม่กีดกันผู้หนึ่งผู้ใด

แผนภูมิที่ ๔๓

The Power of One(s)...Implication...

The Shift from “People for Growth” to “Growth for People”

ในศตวรรษที่ ๒๐ นโยบายทางการศึกษาล้วนแล้วแต่อยู่ภายใต้แนวคิดหลัก “People for Growth” คือ เร่งผลิตคนเพื่อให้ตอบรับกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การลงทุนทางการศึกษาเป็นการลงทุนเพื่อพัฒนาความสามารถของคน จึงทำให้มีวิชาชีพจำนวนมากเกิดขึ้น และไม่ค่อยสนใจวิชาที่สร้างความเป็นมนุษย์ แต่ ณ วันนี้เราต้องเปลี่ยนเป็น “Growth for People” เพราะพลังของประชาชนมีอยู่แล้ว ต้องทำให้ประชาชนมีโอกาสปลดปล่อยพลังออกมา จึงต้องพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตเพื่อรองรับให้คนสามารถปลดปล่อยพลังออกมาได้มากขึ้น ตรงนี้จึงเป็นจุดเปลี่ยนแนวคิดทางการศึกษานานใหญ่

ส่วนที่ ๔ เราจะสามารถตอบโจทย์ของโลก สิ่งที่เกิดขึ้นในประเทศไทยแล้วเราจะเห็นพลังของภาคประชาชนที่มากขึ้นนั้น อะไรคือความหมายโดยนัย (Implications)ทางการศึกษา ซึ่งจะต้องเปลี่ยนตั้งแต่ Paradigm ลงมาถึง Principle และถ่ายทอดไปสู่ Practices นั่นคือ Mandate for Change (The Quest for the New Educational Paradigm, Principle & Practices)

แผนภูมิที่ ๔๔

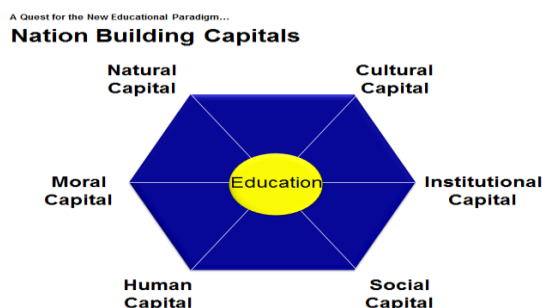
Mandate for Change

สิ่งที่เราพยายามทำความเข้าใจ คือ อะไรคือโลกปัจจุบันที่เราเห็น อะไรคือประเทศไทยปัจจุบันที่เราเห็น แต่สิ่งที่เราต้องคิดตามมา คือ อะไร คือ New Mindset อะไร คือ New Skill-set อะไรคือ New Eco-System

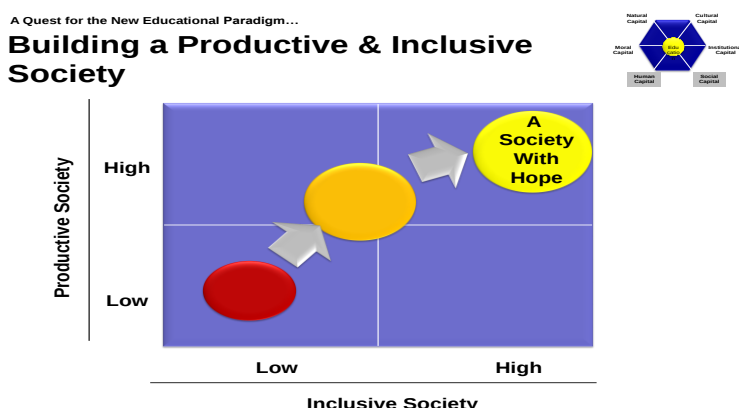
ในการที่จะทำให้เรามีความหมายในฐานะที่เป็นผู้สร้างคุณภาพการให้แก่โลก ในฐานะที่เป็นผู้นำทางการศึกษาหรือด้านอื่น ๆ แต่การศึกษาเป็นเรื่องสำคัญที่จะถักทอ ๖ ทุน เข้าด้วยกันในทิศทางที่มีพลังมหาศาล ดังแผนภูมิที่ ๔๕

แผนภูมิที่ ๔๕ ทุนในการสร้างชาติ

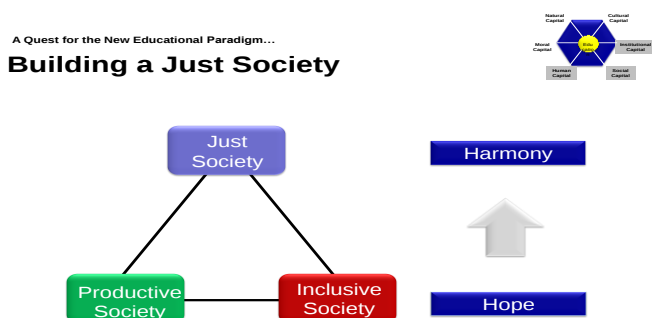
ทุนสำคัญในการศึกษา คือการเสริมสร้างทุนมนุษย์ (Human Capital) แต่การศึกษามีได้เสริมสร้างเฉพาะทุนมนุษย์อย่างเดียว เพราะถ้ามีแต่ทุนมนุษย์อย่างเดียวก็อยู่ในโลกไม่ได้ การศึกษาไปเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้ทุนมนุษย์เพียงส่วนหนึ่ง แต่ต้องไปเสริมสร้างส่วนที่เป็นทุนสังคม (Social Capital) ส่วนหนึ่งเพื่อให้เป็นสะพานเชื่อมโยง และการยึดเหนี่ยวของสังคมแข็งแรงขึ้น ทำให้รู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นคนมีความหมาย และให้ความหมายแก่สังคมด้วยในขณะเดียวกัน แต่การศึกษามีได้จบลงเพียงการสร้างทุนมนุษย์ แต่การศึกษาจะต้องสร้างทุนทางคุณธรรมและจริยธรรม (Moral Capital) ด้วย ซึ่งปัจจุบันเราลงทุนในเรื่องการสร้างคุณธรรมจริยธรรมไม่เพียงพอหรือผิดทิศทางทำให้ได้ผลผลิตที่เป็นคนไม่มีคุณธรรม ถึงทำให้ประเทศไทยเป็นเช่นนี้ และสิ่งที่เราไม่ได้ให้ความสนใจมากพอ คือ ทุนทางสถาบัน (Institutional Capital) โดยเฉพาะหลักนิติธรรม นิติกระบวนการ และนิติวิธี (Rule of Law) เรื่องของกฎเกณฑ์ทางสังคม (Rule & Order) การให้ความเคารพหลักการเหล่านี้ เราไม่ได้เน้นลงไปในการศึกษามากนัก เราจะนำเอาทุนธรรมชาติ (Natural Capital) และทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) มาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างไร การศึกษาไม่ว่าจะเป็นระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา จนถึงอุดมศึกษา จริง ๆ แล้วเป็นการถักทอ ๖ ทุนนี้ลงไปอย่างเหมาะสม

แผนภูมิที่ ๔๖ การสร้างสังคมที่สามารถและสังคมแห่งโอกาส

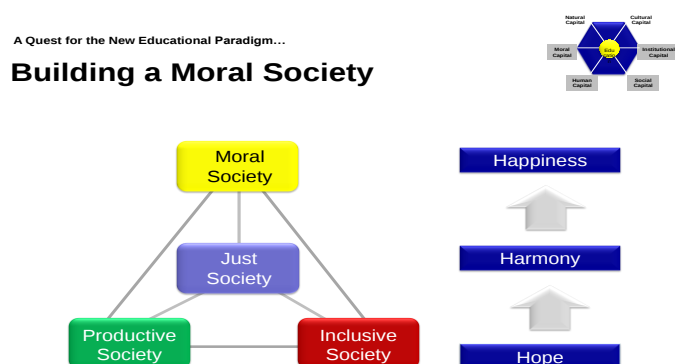
ในอนาคตการศึกษาเป็นการสร้างสังคม ๒ สังคม คือ เป็นสังคมที่สามารถ (Productive Society) ซึ่งการศึกษาตอบโจทย์ได้อยู่แล้ว แต่สังคมที่สามารถเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ แต่ต้องเป็นสังคมแห่งโอกาสที่เท่ากันด้วย (Inclusive Society) คือ ทำให้ทุกคนเข้าถึงโอกาสเต็มเต็มความสามารถได้เท่ากันด้วย ถ้าทำให้สังคมเป็นสังคมที่สามารถและเป็นสังคมแห่งโอกาสที่เท่ากันพร้อมกันด้วย ตรงนั้นจะเป็นการตอบโจทย์ว่าเรากำลังสร้างสังคมแห่งความหวัง (Society with Hope) ความหวังว่าเราจะไปประกอบอาชีพอะไร นี่คือ ปฐมบทของคำตอบแห่งการสร้างสังคมไทยในศตวรรษที่ ๒๑

แผนภูมิที่ ๔๗ การสร้างสังคมที่เป็นธรรม

การสร้างสังคมให้เป็นสังคมที่สามารถและเป็นสังคมที่ให้โอกาสยังไม่เพียงพอ แต่ต้องเป็นสังคมที่เป็นธรรม (Just Society) ด้วย คือ เป็นสังคมที่มีหลักนิติธรรม มีระเบียบกฎเกณฑ์ เพื่อป้องกันการเอารัดเอาเปรียบ ถ้าสร้างสังคมที่มีคุณลักษณะทั้งสามประการนี้ได้ นอกจากจะเป็นสังคมที่มีความหวังแล้วยังเป็นสังคมที่มีความสมานฉันท์อีกด้วย

แผนภูมิที่ ๔๘ การสร้างสังคมที่มีคุณธรรมและจริยธรรม

แต่เท่านั้นยังไม่พอ แม้เทคโนโลยีจะก้าวหน้าไปมากเท่าใดก็ตาม สิ่งที่จะมีความสำคัญมากขึ้น คือการสร้างสังคมที่มีคุณธรรมและจริยธรรม เนื่องจากสังคมในศตวรรษที่ ๒๑ จะมีความไม่แน่นอนอยู่มาก ข้อตกลงหรือสัญญาต่าง ๆ ตามกฎหมาย ก็อาจถูกบิดพลิ้วได้เนื่องจากสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน มีสิ่งที่จะทำให้สังคมอยู่ได้คือ ความซื่อสัตย์ (Integrity) และความไว้วางใจต่อกัน (Mutual Trust) ซึ่งมีความสำคัญยิ่งกว่าการบังคับโดยกฎหมาย ดังนั้นการที่จะทำให้สังคมในศตวรรษที่ ๒๑ เป็นสังคมที่อยู่สบายจะต้องทำให้สังคมมีคุณลักษณะ ๔ ประการ คือ เป็นสังคมที่สามารถ (Productive Society) เป็นสังคมที่ให้โอกาส (Inclusive Society) เป็นสังคมที่มีความเป็นธรรม (Just Society) เป็นสังคมที่มีคุณธรรมจริยธรรม (Moral Society) จึงจะทำให้คนในสังคม มีความหวัง มีความสมานฉันท์ และมีความสุข

แผนภูมิที่ ๔๙

A Quest for the New Educational Paradigm...

Cultural Values & Orientation

	Cultural Values	Cultural Orientation
Germany	Discipline/ Order	Engineering
France	Houte Couture	Chic
Italy	Art & Aesthetics	Design
Japan	High Self-Esteem	Technology
Thailand	?	?

เราอยู่ในโลกนี้ด้วยความหลากหลาย เราจึงต้องมาศึกษาดูว่าอะไรคือ ค่านิยมทางวัฒนธรรม และความเชื่อ หลายประเทศมีการทำวิจัยในเรื่องนี้ พบว่า คนเยอรมัน มีค่านิยมในเรื่องระเบียบวินัย และด้านวิศวกรรม จึงทำให้มีการคิดค้นทางด้านยานตรกรรมที่มีชื่อเสียง คนฝรั่งเศสมีความเชื่อในเรื่องความสวยงามความทันสมัย คนอิตาลี มีค่านิยมทางด้านศิลปะ และความเชื่อในการออกแบบ คนญี่ปุ่นมีความเชื่อในเรื่องเทคโนโลยีจึงมุ่งพัฒนาไปในด้านเทคโนโลยี แล้วคนไทยมีค่านิยมและความเชื่อเรื่องอะไรที่เป็นรากเหง้าของเราเอง เป็นสิ่งที่เราดักตวงใช้ไม่หมด และทำให้เราเกิดความภูมิใจ

แผนภูมิที่ ๕๐

A Quest for the New Educational Paradigm...

Our National Prides

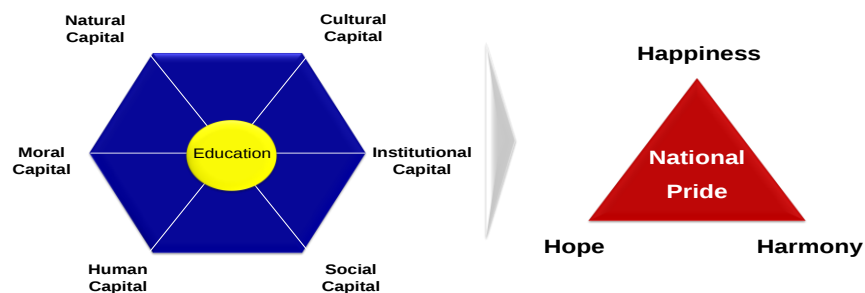
แหล่งข้อมูล: เอกวิทย์ ณ ถลาง

ประเทศไทยมีทรัพยากรของประเทศ จำนวนมาก ทั้งความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความหลากหลายทางชีววิทยา แต่เราไม่เห็นคุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพ แต่กลับไปทำในสิ่งที่เหมือน ๆ กัน ปริมาณมาก นี่เป็นการทำลายทั้งระบบ สิ่งที่เรามีมากกว่านั้นคือความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความหลากหลายทั้งสองประการนี้มีปฏิกริยาต่อกันทำให้เกิดความเป็นไทยขึ้นมา เพียงแต่เราทำสิ่งที่มียู่เดิมด้วยเทคโนโลยีและการจัดการ ทำให้เป็นรูปแบบของธุรกิจก็เพียงพอแล้ว

แผนภูมิที่ ๕๑

A Quest for the New Educational Paradigm...

The six capitals required to create the Wealth of Nations

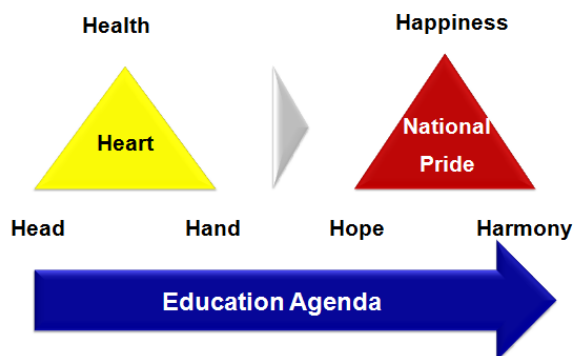

การศึกษาจะต้องตอบโจทย์ของคนก่อน คือ ให้คน มีความหวัง มีความสมานฉันท์ และมีความสุข จะทำให้มีความรู้สึกภาคภูมิใจในความเป็นชาติ ความเป็นไทย สิ่งนี้จะได้ก็ต้องกลับไปพิจารณา

แผนภูมิที่ ๕๒

A Quest for the New Educational Paradigm...

Fundamental Building Blocks of Education

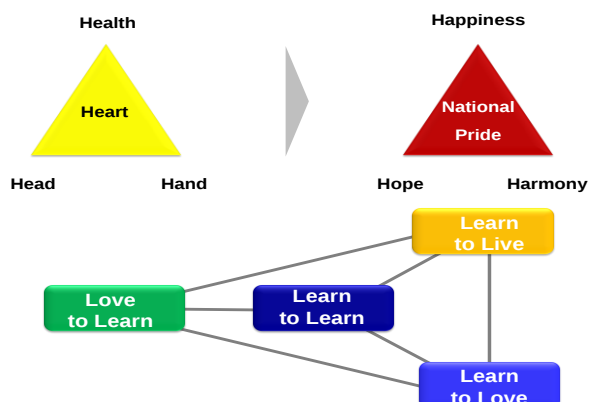

การศึกษาในทางปฏิบัติจะต้องทำให้คน มีความรู้ ทำงานเป็น มีสุขภาพกายและใจ และมีหัวใจหรือจิตใจที่เป็นมนุษย์ มีความเป็นชาติ มีความเป็นไทย และมีความเป็นคนของโลกด้วยในเวลาเดียวกัน และปรับเปลี่ยนไปสู่การทำให้มีความหวัง มีความสมานฉันท์ และมีความสุข

แผนภูมิที่ ๕๓

A Quest for the New Educational Paradigm...

New Culture of Learning

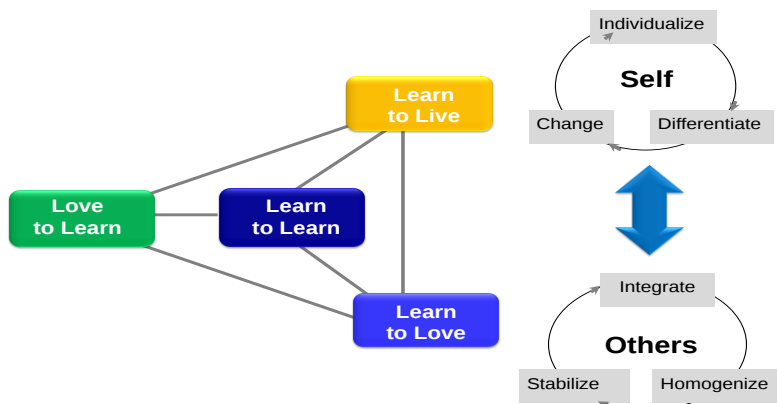

วัฒนธรรมของการเรียนรู้จะต้องเปลี่ยนไป คือ ทำให้เด็กอยากเรียนรู้ (Love to Learn) สอนวิธีการเรียนรู้ทั้ง Implicit และ Explicit (Learn how to Learn, Learn what to Learn, Learn why to Learn, Learn who to Learn with)

แผนภูมิที่ ๕๔

A Quest for the New Educational Paradigm...

A Balance Between Self and Others

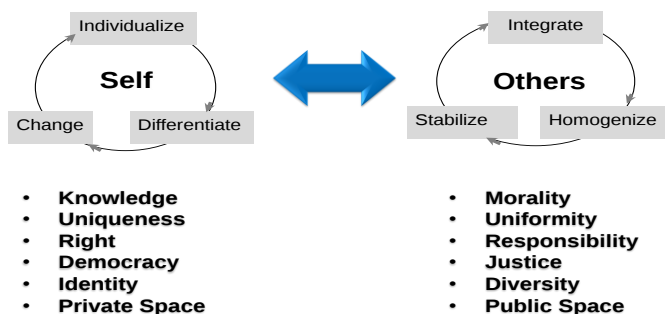

สุดท้ายแล้วการเรียนรู้จะต้องมีสองสิ่ง เหมือนคนละด้านของเหรียญแต่แยกกันไม่ออก คือ จะต้องทำให้มีความเป็นตัวตน มีเอกลักษณ์ของตน เรียนรู้ที่จะอยู่รอดในโลกนี้ (Learn to Live) และจะต้องทำให้มีความเป็นคนที่เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ (Learn to Love) อย่างมีความสุข อย่างมีความหวัง และอย่างมีความสมัคสมาน ดังนั้นวัฒนธรรมของการเรียนรู้จะต้องเปลี่ยนทั้งหมดเพื่อให้ไปสู่ Learn to Love และ Learn to Live ในอนาคต สังคมจะวุ่นวายอย่างไร แต่การเรียนรู้ก็จะเป็นไปเพื่อเป้าหมาย ๒ ประการนี้ ซึ่งทั้ง ๒ สิ่ง เหมือนจะขัดแย้งกันในตัวเอง เราจะอยู่กับผู้อื่น เราก็ต้องรู้จักตนเองก่อนว่าตนเป็นอย่างไร ทุกคนต้องการการเปลี่ยนแปลงแต่สังคมต้องการเสถียรภาพ ทุกคนต้องการความเป็นปัจเจกบุคคลแต่สังคมต้องการบูรณภาพ ทุกคนต้องการความแตกต่างแต่สังคมต้องการประสานกัน สองสิ่งนี้เสมือนเบรคและคันเร่ง นี่คือ สารของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ รู้จักความพอดีความลงตัว เป็นศาสตร์ในการดำรงชีวิต ดังนั้นการศึกษาจะต้องทำให้คนได้เรียนรู้สองสิ่งนี้ และจัดความสมดุลระหว่างสองสิ่งนี้ให้เหมาะสม ไม่ทำให้อึดอัดจนเกินไป และไม่ทำให้หลวมจนเกินไป

แผนภูมิที่ ๕๕

A Quest for the New Educational Paradigm...

Embedding the Spirit of Civil Society & Democratic Culture

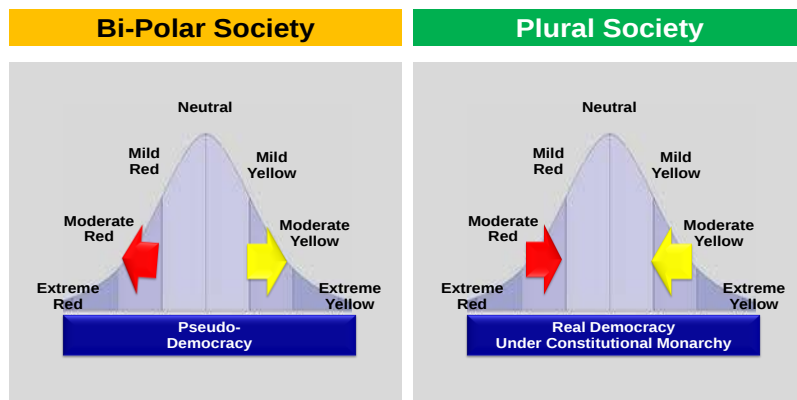

การศึกษามีใช้สอนแต่วิชาความรู้ที่เป็นสาระของศาสตร์เพื่อเติมเต็มแต่อย่างเดียว แต่การศึกษาจะต้องสอนความเป็นคน สอนความเป็นตัวตน สอนให้รู้จักจัดสมดุลระหว่างของสองสิ่ง ในที่สุดแล้วเป็นการทำให้จิตวิญญาณของความเป็นประชาธิปไตย และความเป็นประชาสังคมฝังอยู่ในตัวคน เพราะการจัดสมดุลระหว่างตนเองและผู้อื่น ในแง่ตนเองต้องการความรู้ แต่ก็ต้องสอนให้มีคุณธรรมจริยธรรมด้วย เราต้องการให้ทุกคนมีความเอกลักษณ์ของตนแต่ก็ต้องการให้เข้ากับผู้อื่นได้ด้วย ต้องการให้ทุกคนรู้จักสิทธิแต่ก็ต้องรู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบด้วย ต้องการให้ทุกคนรู้จักประชาธิปไตยแต่ก็ต้องรู้จักหลักนิติธรรมด้วย ต้องการให้ทุกคนเคารพในเอกลักษณ์แต่ก็ยอมรับความหลากหลายด้วย ต้องการให้ทุกคนรู้จักความเป็นส่วนตัวแต่ก็ต้องรู้จักหรือเข้าใจการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในที่สาธารณะด้วยไม่ว่า public space จะเป็น physical space หรือ virtual space

แผนภูมิที่ ๕๖

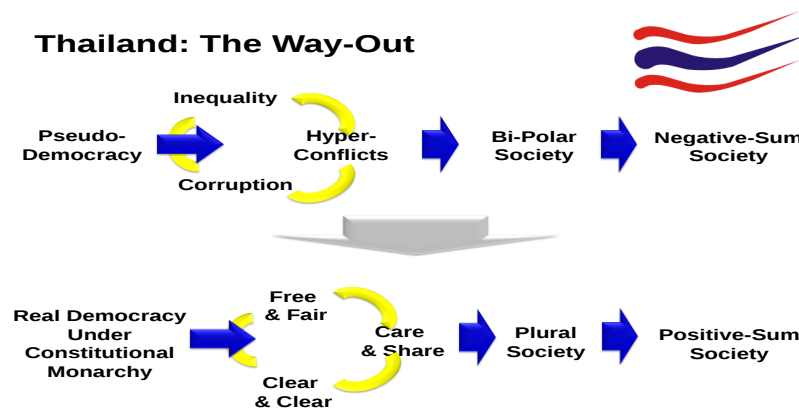
A Quest for the New Educational Paradigm...

This will turn Pseudo-Democracy into Real Democracy under Constitutional Monarchy

ถ้าเราสามารถที่จะเข้าใจและสามารถใช้การศึกษาเป็นตัวปรับเปลี่ยน การศึกษาจะเป็นตัวปรับเปลี่ยนในระดับโลกหรือภาพใหญ่ จะทำให้คนมี Stable Growth, Share Prosperity, Secured Peace, Sustainable Planet ร่วมกับผู้อื่น และการศึกษาได้ตอบเฉพาะโจทย์ระดับโลก แต่ตอบโจทย์ระดับชาติด้วย ทำให้คนมีความหวัง ความสมานฉันท์ และความสุข และจะลงลึกไปถึงการปรับเปลี่ยนในระดับปัจเจกบุคคล คือทำให้คนใช้ศักยภาพนั้น ทำให้มี Head, Hand, Health และ Heart และเมื่อกลับมามองบริบทสังคมไทย จะทำให้สังคมไทยที่มีความแตกแยกความคิดเป็น ๒ ขั้ว กลับมาเป็นพหุสังคม ที่มีความหลากหลายและสามารถอยู่ร่วมกันได้ มิใช่เป็นสังคม ๒ ขั้ว นี่คือนโยบายประเทศไทย

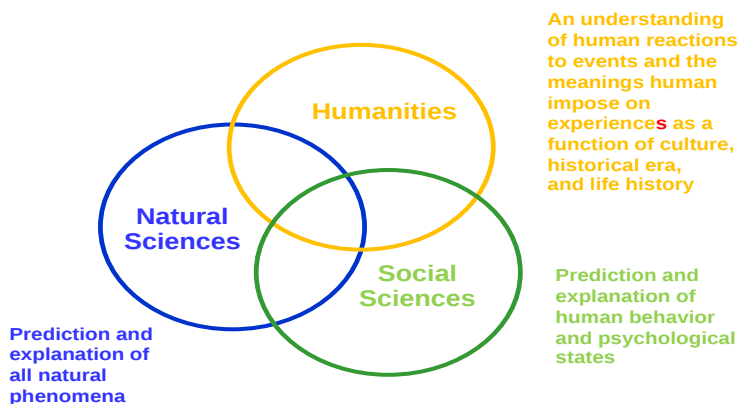
แผนภูมิที่ ๕๗

การแก้ไขปัญหานี้ที่รากของปัญหาต้องแก้ที่การศึกษาต้องเปลี่ยนผ่านประเทศไทยจาก ความเหลื่อมล้ำมาสู่ Free & Fair เปลี่ยนจากการฉ้อราษฎร์บังหลวงมาสู่ Clean & Clear เปลี่ยนจากความขัดแย้งรุนแรงมาสู่ Care & Share ให้ได้ เพื่อจะได้เปลี่ยนจาก สังคม ๒ ขั้ว เป็นสังคมพหุ เพื่อที่จะทำให้ Negative - Sum Society ซึ่งสังคมไทยอยู่ใกล้สภาพดังกล่าว กลับมาเป็น Positive - Sum Society ให้ได้ เราต้องไม่เพียงพูดแต่ปากว่าต้องการประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข แต่เชื่อว่าต้องทำได้ แล้วเราจะขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่จุดนี้ได้

แผนภูมิที่ ๕๘

From Cross-Discipline to Trans-Discipline

สำหรับการศึกษาต่อไปเห็นว่าจะแบ่งแยกสาขาไม่ได้ ถึงเวลาที่ต้องนำศาสตร์เหล่านี้มาผสมผสานหรือจับคู่กันใหม่เพื่อตอบโจทย์โลก ศาสตร์เหล่านี้โดยตัวเองก็สามารถตอบโจทย์บางอย่างได้แต่เราต้องไม่ติดกับการที่แต่ละศาสตร์ต้องอยู่เฉพาะในขอบข่ายศาสตร์ของตัวเองเหมือนลักษณะไซโล จะต้องทำให้เกิดการร่วมสาขาหรือข้ามสาขา เพื่อตอบโจทย์หรือประเด็นท้าทายในอนาคต มข.ถึงเวลาที่จะต้องค้นหาค้นหาอนาคตของตนเองว่าจะเติมเต็มคุณค่าให้แก่ ท้องถิ่น ประเทศชาติ ภูมิภาค และโลกอย่างไร

แผนภูมิที่ ๕๙

Institutions of higher education need to find a future that they can play a key role in creating value

The Connected Age Knowledge Value Chain

Modified from Design Thinking for Strategic Innovation

การศึกษาเป็นเสมือนห่วงโซ่คุณค่าของการผลิต แต่ทำให้เป็น New Mode of Production & Consumption เราต้องเปิดใจให้กว้าง (Open Innovation) หลักสูตรที่มีอยู่ปรับให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า (Customized Curriculum) เพื่อตอบโจทย์โลก ตอบโจทย์สังคมที่ต้องการคำตอบ ณ เวลานั้นหรือในอนาคต การสร้างสรรค์ร่วมกับลูกค้าหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากที่ใดก็ได้ในโลก (Customer Co-Creation) นำชุมชนรวมทั้งชุมชนในโลกเสมือนที่มีประเด็นร่วมกับ มข. สร้างองค์ความรู้ รวมถึงเครือข่ายต่าง ๆ

แผนภูมิที่ ๖๐

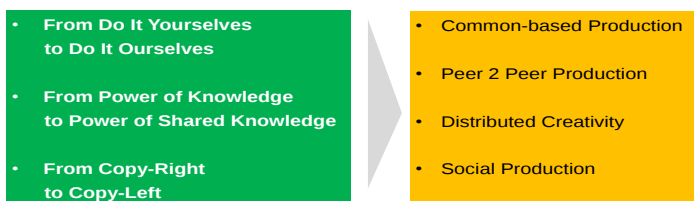
The New Competition, Examples

- BoingBoings “**disrupts**” the publishing industry
- Wikipedia “**reshapes**” the knowledge industry
- The Khan Academy “**remakes**” the educational landscape

ในวงการศึกษา มีการแข่งขันรูปแบบใหม่ ตัวอย่าง เช่น "Boing Boings" ทำลายระบบการพิมพ์ของทั้งโลก ระบบการพิมพ์ไม่ใช่ระบบการพิมพ์ที่เราเคยเห็นอีกแล้ว เช่นเดียวกับ Wikipedia ที่เปลี่ยนอุตสาหกรรมของการแสวงหาความรู้ แต่เปลี่ยนเป็นคุณค่าที่จะแบ่งปันความรู้ (Free to Take) และแสวงหาความรู้ใหม่โดยเสรี (Free to Share) ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมาก คำว่า "Free Culture" เป็นแนวคิดที่ยิ่งใหญ่มาก คือ สิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้ บางสิ่ง Nobody's own , Everybody can take it, Somebody can improve it นั่นคือ ของต่าง ๆ ในโลกนี้เป็นสมบัติของสาธารณะ ทุกคนจึงมีสิทธิที่จะใช้ได้อย่างเสรี ของหลายอย่างจึง Create by Somebody, Own by Nobody but Beneficial by Everybody ถ้ามหาวิทยาลัยนำความคิดนี้ไปใช้ ยิ่งถ้าเราแบ่งปันมากเท่าใดก็มีผู้อยากจะคบหาเรามากเท่านั้น คือ ยิ่งให้ก็ยิ่งได้ ถ้าเราเปลี่ยนแปลงไม่ทัน ยังอยู่ใน "Defensive Mode" สักวันหนึ่งเราก็จะมีสถานะเป็นพิพิธภัณฑ์ทางการศึกษาแห่งหนึ่งของศตวรรษที่ ๒๐

แผนภูมิที่ ๖๑

The New Modes of Collaborative Production & Consumption

แบบนิยาม (Mode) ของ การผลิตและการบริโภคเปลี่ยนไปจาก Individual Production & Consumption เป็น Collective หรือ Collaborative Production & Consumption สามารถนำเอางานที่มีสิทธิบัตรมาต่อศึกษาต่อยอดได้ ในมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นหน่วยงานไม่แสวงหากำไรจะมีการใช้ศัพท์ใหม่ ๆ เช่น Common-based Production, Peer to Peer Production, Distributed Creativity , Social Production เป็นต้น เป็นการคิดที่หลุดพ้นจากตนเองนำเอาความเชี่ยวชาญที่ตนเองมีอยู่ไปร่วมกับความเชี่ยวชาญของผู้อื่นเพื่อสร้างนวัตกรรมที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

แผนภูมิที่ ๖๑

The New Modes of Collaborative Production & Consumption, Examples

Kickstarter	Crowd-funding platform where strangers can contribute money to underwrite projects in the arts, music & science
BioCurious	Manages to raise enough money to start a community lab in Sunnyvale, California, where members have access to lab equipment and a community to help them pursue their research interest in biology
Genomera	Creates a community of participant researchers who are socially connected to provide a platform for open-source clinical trials

Source: Martina Gorbis, The Nature of the Future

ตัวอย่างของ Collaborative Production & Consumption

แผนภูมิที่ ๖๒

The New Modes of Knowledge Formation & Distribution

InnoCentive is a Massachusetts-based open innovation company that accepts by commission research & development problems in a broad range of domains such as engineering, computer science, math, chemistry, life sciences, physical sciences, and business, framing them as “challenging problems” for any one to solve.

InnoCentive gives cash rewards to problem solvers who come up with the best solutions that met the challenging criteria.

The OpenCourseWare of MIT allows everyone who has access to the Internet to attend classes taught at this Institute online.

People can freely download video lectures, and other related course teaching materials

This initiative reflects MIT’s commitment to create and disseminate knowledge pro bono in response to the changing world and educational landscape of the 21st century

ตัวอย่างของการพัฒนาองค์ความรู้และการเผยแพร่ความรู้

มีการรวมกลุ่มของนักวิชาการและนักวิจัยในลักษณะของเครือข่ายผ่านเว็บเพจเป็นจำนวนมาก เมื่อมีโจทย์วิจัยถ้าคิดไม่ออก ส่งเข้าไปในเว็บเพจเหล่านี้จะมีคนแย่งกันคิด และมี Solution ออกมาพร้อมกับค่าใช้จ่ายที่จะเป็นค่าใช้จ่ายในการวิจัยในลักษณะเป็นธุรกิจ ซึ่งมีลักษณะเป็น Outcome - Based Research มิใช่ Input - Based Research ทำนองเดียวกับ Open Courseware ของ MIT ซึ่งถ้าอยากทราบว่า MIT เรียนอะไร สอนอะไร สามารถเข้าไปดูได้ในเว็บเพจ และสามารถดาวน์โหลดได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนความรับผิดชอบของ MIT ที่มีกับโลก

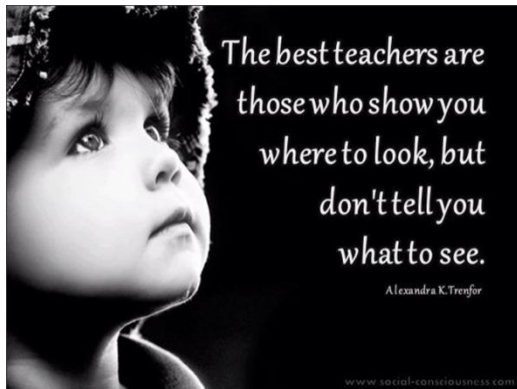
แผนภูมิที่ ๖๓

Ten Commandments for 21st Century Institutions of Higher Education

Past Centuries	21 st Century
• Creator	• Co-Creator
• Stocks	• Flows
• Academic Venture	• Global Venture
• Propensity to Imitate	• Propensity to Innovate
• Inside-Out	• Outside-In
• Closed Proprietary Platform	• Open Collaborative Platform
• Monopolization of Knowledge	• Democratization of Knowledge
• Ego-Centric Institution	• Eco-Centric Institution
• Short-term Survival	• Long-term Prosperity
• Local Standards	• Global Standards

บัญญัติ ๑๐ ประการสำหรับสถานศึกษาชั้นสูงในศตวรรษที่ ๒๑ เช่น มช. เดิมเราเก่งคิดทำอะไรคนเดียว แต่ ณ วันนี้การทำเพียงลำพังไม่ทันการณ์ต้องรู้จักร่วมมือกันทำ เดิมคิดแต่เพียงว่ามีจำนวนอาจารย์เท่าใด นักวิจัยที่มีฝีมือจำนวนเท่าใด แต่ ณ วันนี้ต้องคิดถึงการหมุนเวียนนักวิจัยเก่งจากที่อื่นมาทำงานให้เราและเอาผู้ที่ด้อยฝีมือของเราเอาออกไปด้วย เดิมคิดแต่ประเด็นทางการศึกษาอย่างเดียว แต่วันนี้ต้องคิดถึงประเด็นของโลกด้วย เดิมมีความโน้มเอียงในการเลียนแบบแต่ต่อไปต้องโน้มเอียงในการสร้างนวัตกรรมเพื่อให้รู้ว่าอะไรคือตัวตนของ มช. ต้องคิดเปิดกว้างให้มากขึ้น แบ่งปันความรู้ คิดถึงตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม คิดถึงประโยชน์ในระยะยาว (เช่นการทำงานวิจัยสร้างองค์ความรู้) มากกว่าการเอาตัวรอดในระยะสั้น (เช่นการเปิดสอนแต่ภาคพิเศษเพื่อสร้างรายได้ให้แก่อาจารย์) และทำคุณภาพให้อยู่ในระดับโลก และในวันหนึ่งถ้า มช. เก่งจริงจะต้องเป็นผู้กำหนดมาตรฐานระดับโลกได้ด้วย

แผนภูมิที่ ๖๔

ในฐานะที่เป็นอาจารย์ The Best teachers are those who show you where to look , but don't tell you what to see.